

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 53.

Onsdagen den 2 Maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträdet.

§ 1.

Till afgörande förekom Banko-Utskottets Utlåtande N:o 13, i fråga om förändrade bestämmelser rörande Riksbankens sedelutgifningsrätt. *Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.*

Detta utlåtande var afgifvet i anledning af Herr A. O. Walenbergs inom Första Kammaren väckta motion N:o 17, hvaruti föreslagits:

“1:o) att, med upphäfvande af nuvarande §§ 5 och 6 i bankoreglementet, dessa §§ må komma att erhålla följande lydelse:

§ 5. Allt Riksbanken tillhörigt, inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld utgör den Riksbankens guld tillgång, hvarpå banksedelutgifningsrätt får grundas.

§ 6. Riksbanken må icke utlemna eller på en gång i allmänna rörelsen utelöpande hålla egna banksedlar, hvilka, jemlikt § 72 Regeringsformen, för mynt i riket må erkännas, till större belopp än som sammanlagdt motsvaras af

- a) Riksbankens grundfond enligt § 3.
- b) Riksbankens reservfond enligt § 4.
- c) Riksbankens guld tillgång enligt § 5.
- d) Riksbankens hos banker och bankirer å utrikes orter egande fordringar; och

2:o) att Banko-Utskottet behagade uti öfriga §§ uti bankoreglementet i stället för uttrycket “metalliska kassan“ införa Riksbankens guld tillgång eller, der frågan gäller vård och förvar af

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

guldmynt eller silfverskiljemynt, då i hvarje fall begagna de uttryck, som kunna finnas lämpliga“.

Och hade Utskottet hemställt:

“att, med afslag å Herr Wallenbergs motion, §§ 5 och 6 i nu gällande bankoreglemente måtte komma att erhålla följande förändrade lydelse:

§ 5.

Nuvarande lydelse:

Såsom metallisk kassa anses och beräknas allt Riksbanken tillhörigt, inom landet befintligt svenskt och utländskt guld- och silfvermynt samt omyntadt guld och silfver; dock att härvid det efter lagen om rikets mynt af den 30 Maj 1873 preglade silfvermynt icke beräknas till högre värde än nitio procent af pregelvärdet.

§ 6.

Mom. 1. Riksbanken eger att under de vilkor och inom de gränser, som nedan bestämmas, utgifva sedlar, hvilka, jemlikt 72 § regeringsformen, för mynt i riket må erkännas.

Mom. 2. Såsom Riksbankens sedelstock anses och beräknas:

- a) utelöpande sedlar;
- b) på folioräkningar innestående medel, hvilka skola vid anfordran tillhandahållas;
- c) beloppet af utelöpande postvexlar.

Mom. 3. Sedelstocken sålunda beräknad, får aldrig uppgå till

§ 5.

Föreslagen lydelse:

Såsom metallisk kassa anses och beräknas allt Riksbanken tillhörigt, inom landet befintligt svenskt och utländskt, myntadt och omyntadt guld äfvensom Riksbanken tillhörigt, inom landet befintligt svenskt eller annat i riket gällande silfvermynt, detta dock icke till högre belopp än fem millioner kronor.

§ 6.

Mom. 1. Riksbanken eger att under de vilkor och inom de gränser, som nedan bestämmas, utgifva sedlar, hvilka, jemlikt 72 § regeringsformen, för mynt i riket må erkännas.

Mom. 2. Sådana sedlar är Riksbanken berättigad utgifva till belopp, motsvarande:

- a) metalliska kassan enligt nästföregående §;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande guld i myntad och omyntad form; och
- c) andra hos bankinrättningar eller handelshus å utrikes ort innestående medel

samt derutöfver tretio millioner kronor, i hvilket sistnämnda

mera än högst tretio millioner kronor utöfver sammanlagda beloppet af följande Riksbankens tillgångar, nemligen:

a) metalliska kassan enligt nästföregående §;

b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande guld och silfver i myntad eller omyntad form; och

c) andra hos bankinrättningar eller handelshus å utrikes ort inestående medel.

belopp dock jemväl skolas inräknas utelöpande postvexlar samt en tredjedel af de på upp- och afskrifningsräkning och folioräkning inestående medel, äfvensom af outtagna andelar af beviljade kassakreditiv“.

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Enligt anteckning å Utlåtandet voro reservationer mot nämnda hemställan inom Utskottet afgifna dels af Herr *Gumælius*, dels af Herr *Peyron*, dels af Herr *Ericson*, dels ock af Herrar *Ribbing* och *von Braun*, hvilka två sistnämnda sammanstående föreslagit, att åt ifrågavarande två paragrafer måtte gifvas följande innehåll:

§ 5.

Såsom metallisk kassa anses och beräknas allt Riksbanken tillhörigt inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld.

§ 6.

Mom. 1. (Lika som förut).

Mom. 2. Summan af Riksbankens utelöpande sedlar och postvexlar får aldrig uppgå till mer än högst 30 millioner kronor utöfver sammanlagda beloppet af följande Riksbankens tillgångar, nemligen:

a) Metalliska kassan enligt § 5.

b) På utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande guld i myntad eller omyntad form; och

c) andra hos bankinrättningar eller handelshus å utrikes ort inestående medel“.

Sedan föredragning skett af Utskottets förslag till lydelse af § 5, anförde

Herr Carl Ericson: Såsom Herrarne behagade finna af nu förevarande utlåtande, har jag låtit anteckna mig såsom reservant mot detsamma; och jag skall vid såväl nu föredragna § 5 som § 6 af reglementet anhålla att få förena mig med reservanterne Herrar Ribbing och von Braun, hvilkas reservationer, såsom Her-

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

rarne vid en noggrann genomläsning deraf kunna finna, äro lika ord för ord.

Utskottet föreslår nu den förändring af bankoreglementets 5:te §, att silfver fortfarande skulle få anses såsom metallisk kassa och således ligga till grund för bankens sedelutgifningsrätt, dock icke till högre belopp än fem millioner kronor. Såsom Herrarne behagade påminna sig, är emellertid guldmynt numera det mynt, hvarmed Riksbankens sedlar inlösas; detta mynt är således den "standard", som enligt svensk banklag är den enda gällande, och att vid sådant förhållande, såsom Utskottet föreslår, bibehålla silfver såsom grund för sedelutgifningsrätten synes mig icke vidare vara hållbart. Om Herrarne genomläsa bankofullmäktiges utlåtande i frågan, hvilket är i Utskottets utlåtande intaget, skola Herrarne deri finna uttalad en känsla af oro för att fullmäktige sjelfva, hvad sedelutgifningsrätten angår, icke skola hålla sig inom behöriga gränser. En sådan oro hafva fullmäktige likväl icke alltid hyst, ty, då vid 1874 års riksdag af enskild motionär föreslagits, att silfver såsom grund för sedelutgifningsrätten skulle inskränkas till 5 millioner, afstyrkte fullmäktige detta förslag på den grund, att den ifrågasatta inskränkingen icke vore behöflig, "enär", såsom fullmäktige då yttrade, "det väl lärer kunna med full säkerhet antagas, att fullmäktige, då inköp af silfver numera i hvarje fall beror på deras afgörande, icke skola belasta Riksbanken med ett onödigt stort förråd af denna metall". 1874 ansågo fullmäktige således en dylik inskränking icke vara af behovet påkallad; nu deremot föreslå fullmäktige i sitt utlåtande en sådan inskränking.

Så väl fullmäktige som Utskottet erkänna emellertid det rigtige deri, att silfver icke vidare bör utgöra grund för sedelutgifning. Fullmäktige yttra härom, att det vore önskvärdt, att silfver äfven i myntad form, sedan guldmyntfot blifvit införd, helt och hållet uteslötes från de valutor, på hvilka sedelutgifning får grundas; och Banko-Utskottet erkänner i sitt utlåtande, att silfrets borttagande såsom grund derför är principiellt rigtigt. Nåväl, då frågas: hvad är orsaken till att både fullmäktige och Utskottet nödvändigt vilja behålla silfver såsom grund för sedelutgifningsrätten? För min del får jag säga, att man i detta utlåtande får leta efter hållbara skäl härför. Såsom Herrarne påminna sig, får den metalliska kassan, enligt reglementet, icke nedgå lägre än till tio millioner kronor; och skola då, på sätt nu föreslagits, fem millioner få utgöras af skiljemynt, icke blott svenskt utan äfven norskt och danskt, kan det inträffa, att, i fall den metalliska kassan nedgått till dess minimum, deri finnas endast fem millioner guld, eller det mynt, hvarmed bankens sedlar skola inlösas. Antager jag dertill, att öfriga valutor, såsom fordringar på utländska handels-hus, icke funnos närvarande, skulle sedelutgifningen kunna uppgå till tretio millioner kronor utöfver den metalliska kassan, d. v. s. till fyrtio millioner kronor.

Det skulle således kunna inträffa, att icke mer än 5 millioner i guld funnes till invexling af dessa 40 millioner sedlar. Jag an-

ser ett sådant förhållande ohållbart. Det kan endast vara en tidsfråga, när silfret måste bort och guld ensamt blifva grunden för sedelutgifningsrätten; och något skäl hvarför icke detta kan ske genast hafva hvarken Fullmäktige eller Banko-Utskottet angifvit.

Som emellertid nu endast § 5 och icke derjemte 6 § är föredragen, vill jag för närvarande icke yttra mig om denna senare, utan inskränker mig till att, hvad § 5 beträffar, yrka bifall till Herrar Ribbens och von Brauns reservationer.

Herr Fossér: Den siste ärade talaren har yttrat, att hvarken Banko-Utskottet eller bankofullmäktige hafva anført några skäl, hvarpå den föreslagna förändringen skulle grunda sig, eller att sedelutgifningsrätt för Riksbanken skulle medgifvas till belopp, motsvarande 5 millioner ineliggande silfvermynt. Jag ber därför få uppläsa ett par stycken ur Utskottets och fullmäktiges motiv för den föreslagna åtgärden. Utskottet säger på sid. 11: "Sedan numera guld blifvit såsom värdemätare i vårt land antaget, och Riksbankens sedlar därför skola med guldmynt inlösas, kan Utskottet ej annat än principiellt instämma med motionären derutinnan, att Riksbankens metalliska kassa endast bör utgöras af guld, och således silfver i så väl myntad som omyntad form uteslutas från de valutor, på hvilka sedelutgifning får grundas. De betänkligheter, som för tillfället möta mot en sådan åtgärd, hafva dock, enligt Utskottets åsigt, blifvit af fullmäktige i deras här ofvan intagna yttranden så öfvertygande framhållna, att Utskottet med hänsyn dertill icke funnit sig för närvarande och intill dess det af fullmäktige omförmälda förhållandet mellan statsverket och Riksbanken beträffande skyldigheten för Riksbanken att för statsverkets räkning invexla dess silfverskiljemynt blifvit annorlunda ordnad, kunna, helst under nu rådande penningställning, i vidsträcktare mån tillstyrka den ifrågakända förändringen i afseende å hvad som skall såsom metallisk kassa anses, än att det omyntade silfret, hvilket hädanefter icke torde komma att till någon afsevärd myckenhet bland Riksbankens tillgångar ingå, från sagda kassa uteslutas".

Bland de öfvertygande skäl, till hvilka Utskottet här hänför sig, äro äfven dessa: "I förslaget är silfver äfven i myntad form helt och hållet uteslutet från de valutor, på hvilka sedelutgifning skulle få grundas. Att, sedan guldmyntfot är genomförd, detta från Riksbankens synpunkt kunde vara önskvärdt, må villigt erkännas. Men då Riksbanken fått sig ålagdt att för statsverkets räkning invexla dess skiljemynt, komma till följd häraf mestadels betydliga belopp silfvermynt att i Riksbanken finnas upplagda, derest icke så kan ordnas, att Riksbanken städse får till statsverket emot motsvarande valuta afemna hvad som icke för vexlingens fortgång erfordras. Innan beslut fattas om det nu i riket gällande silfvermyntets uteslutande från de valutor, på hvilka sedelutgifning får grundas, torde därför böra öfvervägas, om i afseende på silfvermyntet kan så ställas, som nyss är nämndt, eller

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

derest detta från statsverkets sida möter hinder, om icke till det allmännas bättnad Riksbanken må fortfara att, när så fordras, innehafva något lämpligt belopp gällande silfvermynt, men i ersättning för detta åliggande också vara berättigad att intill något fastställt belopp derå utgifva sedlar“.

Fullmäktige hafva således, såsom vi höra, påpekat det viktiga förhållande, att, om Riksbanken icke skulle tills vidare få utgifva sedlar på silfvermynt, så skulle Riksbanken, som icke kan undgå att hafva en större mängd silfvermynt inne, i synnerhet som sådant dagligen dit inströmmar, nödgas låta detta silfvermynt ligga ofruktbart, hvilket för Riksbanken skulle komma att medföra förlust. Vi veta nemligen, att det icke är Riksbankens utan statsverkets skyldighet att hålla skiljemynt i silfver och att statsverket således borde mot aflemnande af motsvarande valuta af Riksbanken mottaga allt det silfvermynt, som icke för vexlingens upprätthållande är nödvändigt, men härtill finnas mig veterligt ej några medel, utan skulle härför anslag blifva erforderligt. Detta och öfriga af fullmäktige framhållna skäl hafva gjort att Utskottet icke ansett det klokt eller välbetänkt att för närvarande frantaga Riksbanken dess rätt att utgifva sedlar på ineliggande silfvermynt. Jag kan icke heller finna, om jag ser saken ur en annan synpunkt, något hinder eller någon våda i detta stadgande; ty, reelt sedt, är väl silfver en så god valuta att grunda sedelutgifning på, att icke någon anmärkning deremot med fog kan göras; och jag skulle önska att alla de valutor, som ligga till grund för enskilda bankers sedelutgifning, vore lika goda och tillfredsställande under alla förhållanden, som silfvermyntet är.

Jag tror således att, huru än saken betraktas, både fullmäktige och Utskottet haft goda skäl för hvad som här är föreslaget, synnerligen som båda ansett den föreslagna bestämmelsen endast såsom ett öfvergångsstadgande och äfven medgifvit att ur principiell synpunkt densamma är mindre riktig. Men innan en sådan öfverenskommelse mellan statsverket och Riksbanken kan träffas, som äfven påpekats, har det synts Utskottet praktiskt klokt och nyttigt att tillsvidare bibehålla sedelutgifningsrätt för Riksbanken på ineliggande silfvermynt.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ericson: Den föregående ärade talaren uppläste samma stycke ur fullmäktiges yttrande som jag nyss förut uppläst, men läste några ord mera. Utaf citatet framgick tydligen, det så väl fullmäktige som Utskottet erkänna, att det icke är principiellt riktigt att grunda Riksbankens sedelutgifning på i banken ineliggande silfver. Skälet, hvarföre man ändå skulle fortfarande bibehålla hvad sålunda icke erkännes såsom principiellt riktigt, vore det, att så mycket silfver strömmar till Riksbanken och att så länge banken är tvungen att behålla allt detta silfver och ingen uppgörelse med staten kommit till stånd, hvaregenom på något sätt det öfverflödiga silfret får öfverlemnas till statsverket, denna silfvermassa tynger på Riksbankens rörelse i

allmänhet. Äfven jag har hört mycket talas om det stora tilloppet af silfver till Riksbanken, men funnit att detta förhållande icke bekräftas af bankrapporterna, hvilka visa att från Oktober månad förra året silfvertillgången allt jemt minskats, med undantag af December månad, då den något ökades, för att sedan åter nedgå under Januari och Februari månader. Utaf en af Utskottet under hand från fullmäktige infordrad uppgift för Mars månad framgår, att silfvertillgången under sist nämnda månad ytterligare minskats. Jag kan således för min del icke förklara förhållandet på annat sätt, än att antingen tillströmningen af silfver i sjelfva verket icke är så stor, som det säges, eller också att Riksbanken på något sätt bragt till stånd någon öfverenskomelse med statsverket, hvarigenom banken är i tillfälle att lemna ifrån sig öfverflödigt silfver. Faktiskt fans ej något öfverflöd deraf vid sistlidne Mars månads utgång.

Såsom jag nyss nämnde, stå 5 och 6 §§ med hvarandra uti ett visst sammanhang, och om Kammaren såsom jag föreslagit med afseende å 5 § beslutar att silfvertillgången i Riksbanken icke vidare skall utgöra grund för sedelutgifningen, så kommer sedelutgifningsrätten visserligen att minskas med bankens silfvertillgång, utgörande enligt Utskottets beräkning högst 5 millioner, men då jag sålunda yrkar att sedelutgifning på grund af silfvertillgången skall försvinna, är på samma gång mitt yrkande med afseende å 6 §, att de på folioräkning inestående medel böra upphöra att utgöra sedelstock. I sådant fall skulle förhållandet ställa sig högst obetydligt olika mot hvad Utskottet här föreslagit. Om Herrarne observera tabellen på sidan 13 i betänkandet, så har Utskottet visat hvad som varit inestående på folioräkning från från den 31 Mars 1875 till och med den 30 December 1876 och derjemte huru mycket, som skulle räknas till sedelstocken, om man i stället tager en tredjedel af folioräkningsmedel, outtagna kreditibelopp och på upp- och afskrifning insatta medel. Deraf synes att i medeltal sedelutgifningen, enligt Utskottets förslag, skulle varit 4,100,000 kronor större än under nuvarande förhållanden. Enligt den Herr Ribbings reservation bifogade tabell åter, der silfvertillgången försvunnit och folioräkningsmedlen likaledes försvunnit, skulle sedelutgifningsrätten ökas med 3,600,000, d. v. s. enligt Herrar Ribbings och von Brauns förslag, hvari äfven jag instämmer, skulle sedelutgifningsrätten ökas med en half million mindre än fullmäktige förordat och Banko-Utskottet föreslagit.

När således både fullmäktige och Utskottet erkänna, att det icke är principiellt riktigt och icke kan vara lämpligt att behålla silfver såsom grund för sedelutgifningen, hvilket äfven torde vara klart för hvar och en, som tänker närmare på saken, emedan Riksbankens silfvertillgång i allmänhet består af skiljemynt, ej blott svenska, utan äfven norska och danska, när vidare regleringen så lätt kan ega rum, nemligen genom att taga bort folioräkningsmedlen från sedelstocken, utan att bankens sedelutgifning i någon nämnvärd mån rubbas, så kan jag icke undertrycka min

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

förvåning öfver att denna lilla förändring skall möta ett sådant motstånd.

Jag yrkar bifall till hvad Herrar Ribbing och von Braun föreslagit med afseende å lydelsen af 5 §.

Herr Gumælius: Herr Talman! Jag befinner mig i denna fråga i en särdeles besynnerlig ställning. Såsom Herrarne finna af min vid Utskottets betänkande fogade särskilda mening, har jag medgifvit att jag anser Utskottets förslag vara i någon mån en förbättring af det nuvarande. Jag har likväl tillåtit mig att göra anmärkning emot detsamma i ett par afseenden, särdeles med hänsyn till att silfret fortfarande skulle räknas såsom grund för bankens sedelutgifningsrätt, hvilket jag anser vara alldeles origtigt. En föregående talare har gått ett steg längre än Utskottet och påyrkat, att silfret icke vidare skulle få läggas till grund för bankens sedelutgifningsrätt. Jag borde således anse såsom lyckligt, om någotdera af de yrkanden, som hittills framstälts, och i synnerhet Herr Carl Ericsons, vunne framgång, dock är jag tveksam, om jag skall våga ansluta mig till något af dem. Ty det är, såsom Herr Carl Ericson nämnde, att denna 5 § står i oötskiljaktigt samband med icke allenast 6 § utan äfven med 14 §, som bestämmer det minsta belopp, hvaraf bankens metalliska kassa får utgöras, och möjligen af flera andra paragrafer i bankoreglementet, och därför icke bör ensidigt rubbas. Vore det icke, efter hvad jag vill hoppas, så snart slut med riksdagen, och voro vi icke redan inne uti Maj månad, så skulle jag för min del hemställa, att Kammaren ville besluta återremiss af denna fråga, som efter min uppfattning väl tål vid att ännu en gång af Utskottet tagas i öfvervägande. Men, såsom det nu är, anser jag att ett yrkande i den vägen skulle vara temligen olämpligt.

En annan erinran skulle jag vilja göra emot de med hvarandra solidariskt förenade ändringar, som Utskottet föreslagit i 5 och 6 §§, nemligen den, att Utskottet icke velat stryka bort de 30 millioner, som utan något uppgifvet underlag få utgifvas i sedelmynt. Utskottet säger i sitt betänkande, att bestämmelsen om dessa 30 millioner är högst lämplig och att vi funnit oss väl vid densamma; vi hafva haft den i öfver 30 år o. s. v. Ja väl, bestämmelsen tillkom på 1840-talet, då Riksbanken hade en grundfond af 6 millioner, som dock vid den tiden höjdes till 15 millioner. För närvarande uppgå bankens grundfond och reservfond tillsammans till 30 millioner, och det synes mig vara lämpligt att numera vidtaga ändring med afseende å dessa andra 30 millioner. Inom Utskottet ansågo flere ledamöter 30 millioners sedelutgifningsrätt utöfver vissa dess tillgångar vara särdeles lämplig. Emellertid hafva, såsom af betänkandet sidan 10 inhemtas, bankofullmäktige föreslagit att, i fall silfret icke vidare skulle behållas såsom sedelutgifningsgrund, dessa 30 millioner skulle ändras till 35 millioner. Fullmäktige hafva dock icke hållit strängt på sitt förslag, och det vet jag, att ingen af dem, som inom Utskottet ansågo stadgandet om de 30 millionerna vara lämpligt, fann det vara

värdt att ens tala om siffrans höjande till 35 millioner. Men om nu en höjning till 35 millioner skulle anses nästan litet skamlig så kan jag icke inse hvarför 30 millioner "i luften" skulle vara lämpliga.

Skulle jag emellertid våga antaga något af de ändringsförslag, som här blifvit gjorda, så skulle det endast vara under den uttryckliga reservation, att det måtte betraktas såsom ett öfvergångsstadgande. Hvarom icke, så tror jag att det, med särskild hänsyn till att Riksdagen är så långt framskriden, vore så godt att rent af afslå ett förslag, som är hvad man plägar säga hvarken hackadt eller malet. Jag medgifver att det innebär en liten förbättring, men den är dock så obetydlig och en så half åtgärd att det torde — jag upprepar det — vara bäst att afslå hela förslaget.

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Herr Gustaf Jonsson: För min del kan jag icke anse att det vore välbetänkt, om Kammaren lemnade sitt bifall till hvad som yttrades af den utskottsledamot, som först hade ordet och yrkade bifall till den vid betänkandet fogade reservationen. Jag tror nemligen att det vore för djerft att handla tvärt emot hvad bankofullmäktige och Utskottet ansett vara lämpligt. Fullmäktige så väl som Utskottet hafva föreslagit att silfret fortfarande bör bibehållas såsom grund för bankens sedelutgifningsrätt, och det vore derföre, i min tanke, föga klokt af Riksdagen att biträda en åsigt, som strider mot detta förslag. Jag skall sluta med att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Bengtson: Inom Utskottet voro meningarne i denna fråga så delade, att majoriteten fann lämpligast att ansluta sig till bankofullmäktiges förslag. Fullmäktige förklarade tydligt, att de icke hade nog tid att tänka på denna viktiga fråga. Ehuru reservanternes förslag kan i viss mån vara rätt bra, så tror jag dock att det vore bäst om Kammaren bifölle Utskottets förslag, hvilket på det hela taget öfverensstämmer med fullmäktiges.

Grefve Sparre: Af ej mindre de många reservationer, som åtföljt Utskottets betänkande, än äfven den diskussion, som här föregått, synes tydligt att Banko-Utskottet icke blifvit enigt och icke kommit rätt på det klara med denna fråga. Då jag läser Utskottets afgifna betänkande och der ser det yttrande, som blifvit afgifvet från fullmäktige i Riksbanken, så finner jag der följande uttalande: "Efter fullmäktiges mening finnes inom hela områ det för lagstiftningen rörande Riksbanken icke någon fråga af så genomgripande vikt som den om grunderna för Riksbankens sedelutgifningsrätt, och följaktligen icke någon, som så litet egnar sig för påskyndad behandling. Då fullmäktige för att efterkomma Utskottets fattade beslut nu gå att afgifva det åskade förslaget, utan att dervid få begagna den tid till sakens beredande och öfvervägande, hvartill dennas vikt manat" o. s. v.

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Jag tror således, att det är bäst att låta bankofullmäktige i fred och ro tänka på denna, efter hvad de sjelfve säga, högst vigtiga fråga och att icke något periculum in mora förefinnes att just nu afgöra den. Om frågan får hvila till nästa riksdag, kunna vi sannolikt erhålla ett förslag, som är mera utarbetadt och mera i lugn beredt, så att Banko-Utskottet med mera enighet kan göra sin framställning till Riksdagen. Jag tror att saken kommer att vinna härfpå.

Jag anhåller således för min del om afslag.

Herr Aug. Börjesson förenade sig med Grefve Sparre.

Herr Herslow: Jag vill icke länge upptaga Kammarens tid. I det jag ansluter mig till de åsikter, som af flere talare blifvit uttalade, och då efter mitt förmenande uttrycket "bankens metalliska kassa" aldrig kan afse eller betyda något annat än en myntkassa af den metall, som enligt förbindelsen på banksedeln utslutande skall tjena till inlösnings af bankens sedlar, ber jag blott att få yrka afslag å Utskottets hemställan.

En talare sade, att silfver är en ganska god valuta. Åh ja, det är obestriddligt nog. Men jag föreställer mig att, om någon föresloge att förändra bestämmelserna om bankens metalliska kassa derhän, att bankens tillgångar på vägförda effekter af koppar och jern, hvilka också äro rätt goda valutor, skulle ingå i den metalliska kassan, denne talare skulle vara den förste att förklara en sådan bestämmelse olämplig. Vi veta, att såsom grund för Riksbankens sedelutgifningsrätt upptages äfven annat än den metalliska kassan; men i denna kassa bör icke ingå någon annan metall än den som i bankluckan får utgifvas till inlösen af bankens sedlar. Så är åtminstone förhållandet i alla andra banker i verlden. Jag vill icke för min del biträda ett beslut, som äfven i denna punkt ställer oss på irrationella grunder. Att vi i fråga om grunderna för sedelutgifningen i flera fall icke äro strikte bankmessiga, är en allmänt erkänd sak. Låtom oss då åtminstone komma derhän, att *den* basis för sedelutgifningen, som benämnes metalliska valutan, verkligt må blifva hvad namnet innebär. Inberäknar man häri silfver, så kan man lika gerna äfven låta koppar och jern deri ingå.

Jag upprepar ännu en gång hvad jag förut sagt, att så väl den största som den minsta riksbankssedeln måste inlösas med guld; det är orimligt att tänka sig att i den metalliska kassan får ingå annan metall än den, som kan begagnas vid banksedelns inlösande.

Herr Ola Månsson: Det har redan blifvit erinradt af föregående talare, och utskottsbetänkandet med åtföljande reservationer visa hvad som försiggått inom Utskottet vid frågans behandling. Utskottets ledamöter hafva varit af olika tankar. En del har arbetat i den rigtningen och en annan del i en annan. Stor enighet har icke heller rådt om hvad som i frågan skulle åtgöras.

Det har också visat sig att fullmäktige, då ärendet första gången remitterades till dem, icke alls varit benägna för några förändringar, men att, sedan ärendet återremitterats, de nödgats föreslå vissa förändringar.

Vid sådant förhållande, och då ingen enighet om hvad som verkligen bör göras uppnåts och man icke försport någon skada af de stadganden rörande sedelutgifningsrätten, som vi nu ega, tror jag det vara klokast att afslå de föreslagna förändringarne uti ifrågavarande 5 och 6 §§ och bibehålla den ordalydelse, de hafva i nu gällande bankoreglemente.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till den lydelse 5 § i nuvarande bankoreglemente har.

Herr Lyttkens: Det är onekligen riktigt, såsom den första ärade talaren yttrade, att genom antagande af detta förslag vi skulle komma derhän, att vi icke skulle hafva mera än fem millioner kronor guldmynt till minimum af metallisk kassa. Det är icke rätt att, då guldet är standard i den metalliska kassa, på hvilken sedelutgifning kan grundas, inräkna bankens förråd af myntadt silfver, som icke består i annat än biljoneradt skiljemynt.

För min del skulle jag hafva velat yrka på att 5 § i bankoreglementet, enligt den nu föreslagna lydelsen af denna paragraf, skulle sluta med orden "omyntadt guld", och att den öfriga punkten af samma paragraf måtte nedflyttas till 6 §. Derigenom skulle det målet vinnas, att i den metalliska kassan endast komme att ingå guld, och att dess minimum blefve hädanefter som hittills 10 millioner kronor. Afven skulle jag hafva velat att några förändringar skedde i § 6.

Då emellertid Banko-Utskottets förevarande betänkande så sent till Riksdagen inkommit, och det är otänkbart att Utskottet, som så länge arbetat på detta förslag, skulle kunna hinna, derest en återremiss beslutades, att omarbete förslaget och innan riksdagens slut aflåta ett nytt betänkande, får jag förena mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets hemställan, under den förhoppning att Banko-Utskottet nästa riksdag inkommer tidigare med sitt betänkande, så att, om så erfordras, en återremiss kan ega rum och en verklig rationel författning i detta hänseende må kunna komma till stånd.

Herr Fosser: Jag ber få fästa uppmärksamheten derå, att fullmäktige enhälligt föreslagit den ifrågasatta förändringen i denna paragraf, och att Utskottets majoritet — reservationerna äro endast 4 å 5 — accepterat detta fullmäktiges förslag. Det vill således synas, att från denna synpunkt Kommaren kan med mycket lugn antaga Utskottets förslag.

Hvad beträffar de gjorda anmärkningarne, skall jag icke upptaga Kammarrens tid med att genmäla mer än tvenne.

Den ena anmärkningen var den, att antagande af en sådan förändring som föreslagits i 5 § skulle leda derhän, att vi skulle få endast 5 millioner kronor i guldmynt. Jag ber i detta afseende

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

få erinra, hvad som ock inom Utskottet uppmärksammades, att om denna paragraf kommer att ändras, deraf blifver en naturlig följd, att 14 § i bankoreglementet jemväl måste ändras, så att de 10 millioner, som der föreskrifvas, komma att qvarstå men betecknas såsom guld, och dertill kommer sedan ett *plus* i silfvermynt. Detta har redan varit af Utskottet påtänkt, och således förfaller denna anmärkning helt och hållet.

En annan talare har anmärkt att det skulle vara högst oegentligt att utgifva sedlar grundade på silfver. Principielt har Utskottet erkänt alldeles detsamma, men det principielt rigtiga är ett och det praktiskt rigtiga ett annat, och understundom händer det att det senare är det klokaste, och ur den synpunkten har också Utskottet föreslagit detta stadgande, likväl endast såsom ett öfvergångsstadgande. Och kan Riksbanken förvandla obligationer, vexlar och åtskilliga andra valutor i guld, så kan jag icke inse, hvarföre icke Riksbanken också skulle kunna förvandla silfver i guldvaluta.

Jag tror således att icke heller denna anmärkning har någon betydelse.

På grund af hvad jag nu yttrat är det min öfvertygelse, att Kammaren mycket väl kan antaga Utskottets förslag, och yrkar jag följaktligen bifall dertill, ehuru jag med mycket lugn skall taga emot ett afslag. Jag ser ingen våda hvarken af det ena eller andra.

Herr Liss Olof Larsson: I Utskottets betänkande finnas mina åsikter i denna fråga uttalade genom fullmäktiges i Riksbanken deri intagna utlåtande, och jag behöfver således icke länge upptaga Kammarens tid, men ber få förklara att jag för min del kan rösta för Utskottets betänkande, som i det väsentligaste står i öfverensstämmelse med fullmäktiges åsikter, ehuru jag tror att hela förändringen icke är just så synnerlig behöflig. Man har talat för bifall till Herr Carl Ericsons reservation. Han har icke i betänkandet angifvit hvad han åsyftar, men vi hafva sedermera fått veta att han instämmer i Herrar Ribbings och von Brauns åsikter. Mig synes dock att, då ej mindre än 5 reservationer åtfölja Utskottets betänkande och den ena icke är lik den andra, det förslag som *en* af desse reservanter framlagt, icke kan vara något för Kammaren att antaga så att säga på rak arm, och som är i uppenbar strid mot fullmäktiges enhälliga tillstyrkande. Jag tror man bör vara mycket noga, då man vidtager en förändring af denna grannliga beskaffenhet; ty i goda tider är det icke svårt att lagstifta i detta afseende, men om konjunkturerna förändras, om banken en gång får svårigheter vid att uppehålla rörelsen i landet, då skall man må hända ångra om man på förhand vidtagit åtgärder, egnade att inskränka bankens förmåga att tillgodose den allmänna rörelsens behof. Herr Ericson menade att det icke vore principielt riktigt att grunda sedelutgifning på silfvermynt, och detta icke blott svenskt utan äfven danskt och norskt. Jag ber dervid få fästa uppmärksamheten på, att dessa mynt äro

ömsesidiga bytesmedel i alla tre länderna och jag tror det derföre icke vara farligt att grunda sedelutgifningen äfven på danskt och norskt mynt, i synnerhet då beloppet varder begränsadt. Jag begärde emellertid ordet egentligen för att uttrycka min förvåning deröfver att åtskilliga talare, sedan de ytttrat sig om det origtiga i att grunda sedelutgifningen på ineliggande silfver, de dock slutat med att yrka afslag på Utskottets förslag. Jag ber att få påpeka den viktiga omständigheten att, under det enligt nu varande föreskrifter det icke finnes någon gräns för sedelutgifning grundad på silfver och silfvermynt, Utskottet dock föreslagit, att sådan sedelutgifning skulle begränsas till fem millioner kronor eller, med andra ord, att till den metalliska kassan icke skulle få räknas Riksbanken tillhörigt, inom landet befintligt svenskt eller annat i riket gällande silfvermynt till högre belopp än nyssnämnda siffra. Utskottets förslag innehåller således en förbättring, hvilket äfven Herr Gumælius medgifvit.

Jag kommer således att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Herslow: En af de talare, som yrkat bifall till Utskottets förslag, anmärkte att silfver är en så god valuta, att det kan lättare än obligationer och vexlar "*förvandlas*" i guld, och han ansåg att på denna grund vore det skäl att behålla silfret såsom en del af den metalliska kassan. Jag tror att man icke kan finna något bättre skäl för att *utesluta* silfret ur den metalliska kassan; ty jag kan icke tro att man i en kassa, med hvilken man skall lösa in sina sedlar, skall kunna hafva något annat än hvad som *är* mynt, men icke någotsom skall *förvandlas* till mynt. Den ärade talaren kan möjligen på detta sitt skäl understödja de af Herr Lyttkens framställda förslag, att föra ned det härom gällande stadgandet till 6 §; men icke kan han låta den föreskrift, som 5 § innehåller, stå kvar. Man kan icke i kassan inberäkna en sak, med hvilken man först måste vidtaga en förändring, innan densamma blir för kassan användbar. Dessutom tror jag icke att han har så rätt deri, att silfver låter lika lätt förvandla sig till guld, som verkligen goda obligationer och vexlar. Såsom vi alla veta, är silfver en vara, som numera är i sitt värde underkastad stora fluktuationer. Både våra banker och enskilde personer skulle vara mycket illa belätne, om de skulle vara underkastade en så stor rabatt i det nominella värdet vid förvandlingen af en vaxel eller en obligation, som de äro vid förvandlingen af silfver till guld. Det kan nemligen hända att, om jag har 100,000 kronor i myntadt silfver, så får jag vid dess försäljning icke 90,000, kanske icke mer än 80,000 eller 79,200 kronor derför. Jag vill deremot icke säga att vaxlar äro goda, som lyda på 100,000 kronor, men som äro underkastade 20 procent rabatt, då de skola i guld förvandlas. Först och främst är således silfver en ganska tvifvelaktig valuta, då den icke har det värde, som den representerar; dernäst måste det förvandlas till guld innan det är användbart i kassan; af dessa två skäl är det jag anser att det icke bör beräknas i den metalliska kassan.

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Man har sagt, att följden af det förslagna stadgandet skulle blifva en inskränkning i Riksbankens sedelutgifningsrätt. Jag får säga att jag icke kan rätt fatta, huru den inskränkningen kan göra Herrarne så mycket bekymmer, då vi likväl alla veta, att vi — förutsatt att vi skola fortsätta med nu gällande system, för sedelutgifningsrätten — kunna med lika goda skäl som de nu föreskrifna obetäckta 30 millionerna antagits, höja dem till 35 eller 40 millioner. Erkännen I, mine Herrar, att sedelutgifningsrätten är för inskränkt, så lägg till denna på höft tagna siffra hvilken annan på höft tagen siffra som helst, för att få den tillökning, som anses nödig; men då vi arbeta på att så småningom erhålla ett fullt rationellt bankreglemente, böra vi väl i en så vigtig, men tillika så lätt reglerad punkt som denna se till att vi så snart som möjligt få stadganden, hvilka hvila på fullt rationella grunder.

Hvad bankofullmäktige yttrat i denna fråga har icke ett ögonblick öfvertygat mig om riktigheten af deras åsigt. För öfrigt kan jag icke undertrycka det omdöme, att bankofullmäktiges skrifvelse till Banko-Utskottet med afseende på den af Herr Wallenberg väckta motionen mera liknar en polemik mellan två insändare i en tidning, så spetsig och pikant är tonen i densamma, än den bär pregeln af den fullständiga utredning af sjelfva ämnet, som ett Riksdagens Utskott har rätt att fordra af ett Riksdagens eget verk.

Jag föreställer mig, att vi väl också en gång skola få vårt bankreglemente bygd på klara, rediga och fullt sunda finansiella grunder; då skola naturligtvis 5 och 6 §§ också blifva förändrade. Men hellre än att antaga de nu af Utskottet föreslagna bestämmelserna, äfven under form af ett "öfvergångsförslag", anser jag att vi böra bibehålla det gamla systemet, sådant det är, till dess något som är verkligt bättre kan blifva antaget. Det har också af en föregående talare blifvit framhållet, att för ögonblicket ingen fara är förenad med att behålla det vi hafva eller något tvång att utbyta detsamma mot något annat. Deruti instämmer äfven jag. Låtom oss derföre behålla det gamla till dess vi få något bättre; men låtom oss framför allt icke antaga något, som är principielt origtigt.

Herr Carl Ifvarsson: Man borde väl icke behöfva tvista om, huru vida man vill att guldmyntet ensamt skulle beräknas såsom den metalliska valuta, på hvilken Riksbankens sedelutgifningsrätt får grundas, ty jag tror att alla med en mun erkänna att så bör vara, men det är med detta, som med mycket annat, att man äfven får taga i betraktande, huru vida ett sådant förslag äfven är praktiskt klokt. För min del anser jag, att man slutligen bör komma derhän, att man icke i den metalliska valutan beräknar annat än guld, men jag tror att tiden dertill ännu icke är inne. Jag befarar nemligen, att om vi nu skulle bestämma oss för detta, skulle Riksbanken komma i förlägenhet för att under

tiden tills den förskaffat sig tillräckligt guld, kunna vidmakthålla den metalliska valutan vid bestämdt belopp.

Då Riksbankens metalliska valuta måste minst uppgå till 10,000,000, och då banken alltid måste hafva en del silfver i sin kassa som skiljemynt, skulle följden blifva, om dessa silfvermynt icke få ingå i den metalliska valutan, att denna blir större än om den får utgöras af både silfver och guld.

Vi befinna oss för närvarande på öfvergången från silfver till guld. Om vi taga denna omständighet i öfvervägande, skola vi naturligtvis finna oss manade att gå varsamt till väga, och då tror jag icke att vi kunna säga att tiden ännu är inne att fatta ett så radikalt beslut i detta fall, som man annars borde.

Om nu, då förhållandet är sådant, man måste för sig framställa den frågan, hvilketdera som är lämpligare antingen att antaga Utskottets förslag eller att bibehålla det gamla reglementet i denna del, så kan nog vid ett flygtigt påseende tvekan uppstå om hvilketdera är bäst, men vid närmare besinnande måste man dock med skäl föredraga det gamla framför det nya, oaktadt skilnaden mellan de båda förslagen synbarligen är ganska obetydlig.

Det är visserligen en sanning, såsom en af bankofullmäktige yttrat, att betänkandet i så måtto innehåller en förbättring, att man derigenom begränsat Riksbankens sedelutgifningsrätt till det belopp som i den metalliska kassan skall finnas, men detta vore likväl icke mycket att tacka för, om man läte den metalliska valutan nedgå till 10,000,000, deraf hälften utgjordes af silfver. För min del kan jag föreställa mig, att bankofullmäktige, om de finge valet fritt, ej skulle förfara så, att hälften af den metalliska valutan utgjordes af silfver, utan snarare skulle de laga så, att de finge ett större belopp i guld och endast ett mindre i silfver.

Huru vida nu det nya förslaget är bättre än det gamla, beror helt och hållet på det förtroende man hyser till bankofullmäktige.

För min del tror jag fullt och fast, att de nog se upp, så att de icke hafva så litet guld, att silfvervalutan uppgår till hälften af den metalliska kassan, och under den förutsättningen tror jag att man för närvarande kan bibehålla den gamla reglementariska föreskriften.

Jag föreställer mig att fullmäktige i afseende å det i den metalliska kassan befintliga guldets och silfrets inbördes förhållande nog lämpa sig efter omständigheternas kraf, utan att man särskildt behöfver gifva dem några föreskrifter, bakom hvilka de skulle kunna förskansa sig om de ville, men som i så fall kunde blifva till mer skada än gagn för Riksbanken.

Jag hemställer om afslag å Utskottets förslag och bibehållande af det gamla reglementet, som jag ännu anser lämpligt för ett år eller må hända längre tid.

Jag skulle gerna varit med om en återremiss häraf, om jag ansett tidpunkten lämplig för ett så radikalt beslut, som det åsyftade, men då jag icke gör det, vill jag ej biträda den yrkade återremissen.

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Om förändrade bestämmelser ang. Riksbankens sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Det skäl, en annan talare anfört emot att frågan skulle återremitteras, nemligen att det är för nära riksdagens slut, anser jag deremot icke vara fullt hållbart, ty oaktadt Banko-Utskottet ej förr än nu afgifvit sitt förslag, föreställer jag mig att de på några dagar skulle kunna inkomma med ett omarbetadt förslag, om det annars vore lämpligt.

Emellertid kommer jag, såsom jag redan förut angifvit, att förena mig med dem, som yrka afslag å Utskottets betänkande och bibehållande af de nu gällande bestämmelserna uti denna paragraf af bankoreglementet.

Herr Peter Olsson: Jag har hufvudsakligen redan blifvit förekommen af Herr Carl Ifvarsson.

Jag vill nu icke ingå i någon undersökning om hvilka förändringar, som i fråga om grunderna för Riksbankens sedelutgifningsrätt borde göras. Att sådana förändringar behöfva vidtagas, medgifver jag gerna, men den omständigheten, att det nu icke är rätta tidpunkten att vidtaga sådana förändringar, är för mig af den betydelse, att jag ensamt af detta skäl anser att vi nu icke böra fatta något sådant beslut. Riksbankens ställning bör först få mera tillfälle att befästa sig; dess förhållande till de enskilda bankerna bör också få en större utveckling samt blifva mera bestämdt och klart, hvarjemte äfven dessförinnan bör närmare visa sig, huru stort behof af guld dessa banker hafva.

Förr än detta skett, tror jag icke att man bör vidtaga några förändringar i fråga om grunderna för Riksbankens sedelutgifningsrätt.

Man kan icke på förhand se hvartill detta kommer att verka, och derföre tror jag i likhet med Herr Liss Olof Larsson att man härvidlag bör iakttaga den största försigtighet.

Då dertill kommer att bankofullmäktige och Banko-Utskottet icke varit fullt på det klara med frågan, är detta ett ytterligare skäl för mig att yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Carl Ericson: Herr Gustaf Jonsson sade mycket riktigt att han icke ansåg att Kammaren kunde ingå på ett förslag, när blott en enda reservant framställt yrkande derom. Detta hade jag fullkomligt kunnat tänka mig, när jag gjorde detta yrkande, och då jag nu icke vunnit understöd af någon, så vill jag afstå derifrån samt instämma med dem, som yrkat afslag å Utskottets betänkande.

Herr Grefve Sparre yttrade att orsaken, hvarföre han yrkade afslag, vore att bankofullmäktige beklagat sig öfver att de haft så kort tid att utlåta sig öfver denna sak. Jag vill endast återkalla i minnet, att den fråga, som nu behandlas, under flera år varit under pröfning, och det är ganska beklagligt, att denna fråga rörande sedelutgifningsrätten, hvilken är den viktigaste i hela bankolagstiftningen, skall vara för fullmäktige så främmande. Så snart en bankofullmäktig fått detta uppdrag, borde hans sträfvan vara att förskaffa sig en klar och bestämd uppfattning i denna fråga.

Herr Herslow angaf mycket riktigt tonen i bankofullmäktiges yttrande, då han sade, att detsamma påminde om en polemik mellan två insändare i en tidning.

För min del får jag bekänna, att så väl detta som åtskilliga andra utlåtanden i väsentlig mån rubbat mitt förtroende till Herrar bankofullmäktige.

Jag instämmer med dem, som yrkat afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Åke Andersson: Inom Utskottet var det äfven, på samma sätt som nu i Kammaren, många olika meningar i denna fråga. Den återremitterades en gång till Herrar bankofullmäktige, men Utskottet fick andra gången nästan samma besked som första gången. För min del skall jag icke sörja om punkten afslås, men då hittills endast en af Utskottets ledamöter uppträdt till försvar för Utskottet, har jag ansett mig pligtig att dervid lemna honom en liten hjälp; särdeles som två af Utskottets ledamöter, som icke låtit anteckna sig som reservanter, nu inom Kammaren yrkat afslag å punkten. För min del tror jag dock antagandet af den nu föreslagna lydelsen af 5 § skulle innebära ett, om än litet steg framåt, med afseende på silfvermyntet, som nu kan ingå i metalliska kassan till huru stort belopp som helst. Nu kan man derföre endast begränsa detta belopp till fem millioner kronor; och då detta, som sagdt, är ett steg framåt, yrkar jag bifall till förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till det af Utskottet framlagda förslag till förändrad lydelse af bankoreglementets 5 §, som ock på yrkandet att, med afslag å berörda förslag, samma paragrafs nu varande lydelse måtte varda bibehållen; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som afslår den af Banko-Utskottet i utlåtandet N:o 13 föreslagna lydelsen af § 5 i nu gällande bankoreglemente, och vill att den nu varande lydelsen skall bibehållas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har Kammaren godkänt Utskottets ifrågavarande förslag.

Omröstningen försiggick och visade 115 ja mot 31 nej; hvadan Kammaren beslutit, enligt ja-propositionen.

Efter uppläsning derpå af § 6, yttrade

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 53.

*Om förändrad
bestämmelser ang.
Riksbankens
sedelutgifningsrätt.
(Forts.)*

Herr Carl Ericson: Under åberopande af de skäl, som för-
anledt Kammaren att afslå den föregående punkten af Utskottets
betänkande, tillåter jag mig yrka det äfven den nu föredragna
punkten måtte af Kammaren afslås; och den gamla redaktionen
af 6 § bibehållas.

Herr Ola Månsson: Sedan nu Utskottets förslag till lydelse
af § 5 i bankoreglementet icke blifvit antagen har jag begärt
ordet för att äfven yrka afslag af § 6 som med den förra står i
så nära samband, att man icke kan afslå den ena och antaga den
andra. Jag anhåller således hos Herr Talmannen om proposition
på afslag af Utskottets förslag, och bifall till § 6 i nuvarande
bankoreglemente.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog Utskottets förslag och
beslöt att den i fråga varande paragrafens nu gällande lydelse
skulle oförändrad bibehållas.

§ 2.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, i an-
ledning af väckt motion angående ändring i Kongl. förordningen
den 21 December 1857 om egors fredande mot skada af annans
hemdjur samt om stängselskyldighet.

§ 3.

*Om tillägg
till § 37 i K.
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.*

Företogs till behandling Lag-Utskottets utlåtande N:o 28, i
anledning af väckt motion om tillägg till 37 § i Kongl. förord-
ningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars
1862.

§§ 36 och 37 i nämnda Kongl. förordning lyda sålunda:

“36 §. För hvarje år åligger det kyrkorådet att för kyrkan,
samt skolrådet att för skolan uppgöra ett utgifts- och ett inkomst-
förslag.

I utgiftsförslaget böra upptagas de utgifter, som redan äro
beslutade att under det nästföljande året utgå, äfvensom de, hvilka
kyrko- eller skolrådet derutöfver anser af behovet påkallade att
under samma år utgå.

Uti inkomstförslaget böra de inkomster upptagas, som för det
nästföljande året äro eller anses vara att påräkna.

37 §. Utgifts- och inkomstförslagen skola till profning fram-
läggas vid den kyrkostämma, som under loppet af Oktober må-
nad hvarje år hållas bör“.

Under förmälan att församlingsmedlemmarne i allmänhet sak-
nade tillfälle att behörigen granska och pröfva dessa förslag, enär
innehållet af desamma icke kungjordes eller på annat sätt komme till

församlingsboarnes kännedom förr än vid den stämma, då förslagen till pröfning och antagande framlades, hade Herr A. P. Andersson uti sin inom Andra Kammarne afgifna motion N:o 72 föreslagit, "att Riksdagen ville för sin del besluta, att till § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862 fogas ett så lydande moment:

Om tillägg till § 37 i K. förordningen om kyrkostämma m. m. (orts)

"Dessa förslag skola för kommunens medlemmar finnas tillgängliga å lämplig ort inom socknen samt från predikstolen uppläsas på samma gång som kyrkostämma utlyses."

Utskottet hade, beträffande denna motion, hemställt:

att densamma icke måtte af Riksdagen bifallas.

I anledning af hvad sålunda blifvit hemstaldt, yttrade:

Friherre Nordenfalk: Det är en ofta hörd klagan att Lag-Utskottet något hänsynslöst tillämpar den i och för sig goda grundsatsen, att lagarne icke böra ändras annat än då behovet deraf visat sig tvingande. Man får ofta, då man önskar partiella lagförbättringar, höra, att förslaget borde hafva varit mera genomfördt. Då åter ett sådant förslag framkommer, svaras, att de partiella förbättringarnes väg är den enda rätta. Små förändringar, som föreslås, karakteriseras deremot lika ofta såsom "fnask".

Jag tror, att ehuru den här i fråga varande motionen icke till sitt omfång är stor, den det oaktadt icke är så alldeles oväsentlig. Bland kyrkostämmans viktigaste åliggande är att utöfva sjelfbeskattning och jag tror derföre, att ett förslag till ändring af förordningen i syfte, att denna sjelfbeskattning måtte väl utöfvas icke är alldeles likgiltigt. Motionären har här föreslagit, att kommunens medlemmar skulle blifva i tillfälle att något på förhand granska de förslag, som sedermera komma att föreläggas stämman. Något hvar torde väl hafva erfarenhet af att en mängd upplästa siffror icke äro så lätta att behålla i minnet och om, såsom väl understundom händer, kyrkostämmas utgifts- och inkomstförslag uppsattes till och med samma dag som stämman hålles, har man endast uti den uppläsning som i stämman försiggår, att söka ledning för sitt omdöme om förslagens delar. Det torde äfven vara sant, att bördan af en utgift är lättare att bära då man fått tillfälle att sätta sig in uti den sammans behöflighet, än om den helt hastigt påtvingas den betalningsskyldige.

Jag tror derföre att det ändamål, motionären afsett, är beaktansvärdt och Utskottet har icke heller förnekat det, men antydt att saken skulle kunna blifva föremål för ett ordningsstadgande inom församlingarne. Deremot ber jag få invända, att ett förslag i denna riktning är af sådan beskaffenhet att någon icke gerna framkommer dermed, då detsamma kan synas såsom rigtadt mot person. Och om stadgandet i allmänhet är riktigt, vet jag ej hvarföre det icke kunde förekomma i den allmänna förordningen om kyrkostämma. Ibland de af motionären föreslagna åtgärder

*Om tillägg
till § 37 i K.
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)*

förekommer en om uppläsning från predikstolen. Detta synes mig icke vara så lämpligt; men deremot vore ganska lämpligt så väl beträffande kyrko- som kommunalstämma om ett stadgande infördes derom, att vissa dagar innan ärendet till behandling å stämman förekom, skulle det af ordföranden eller nämnden uppgjorda förslaget vara för kommunens medlemmar tillgängliga och att detta samt platsen der det finnes tillgängligt tillkännagifves på samma gång kungörelsen om sjelfva stämman upplästes. Jag vet visserligen att Första Kammaren redan afslagit motionen och att ett yrkande om återremiss således icke kan tjena till något, men jag har ansett saken vara riktig och derfore icke velat att frågan nu skulle falla utan att åtminstone någon erkänt det befogade i motionärens syfte.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr Ola Andersson: Jag kan inskränka mig till att hufvudsakligen instämma med den föregående talaren. Jag tror, att motionen har skäl för sig, äfven om den icke kan oförändrad bifallas, men vill för närvarande icke göra något yrkande. Mig synes dessutom som om motionären bort utsträcka sitt förslag äfven till förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att framställa.

Herr And. Petter Andersson: Det förslag, som jag i den förevarande motionen framställt, kan visserligen vid första påseendet tyckas afse en obetydlig sak, men i sjelfva verket är dock den saken af en för kommunerna ganska stor vikt. Ty om ordföranden i kyrkostämman vill vara oegennyttig, så kan han lätt ställa så till att dessa inkomst- och utgiftsförslag få det utseende som han för sin enskilda del helst önskar; och då ingen inom församlingen har något särskildt tillfälle att granska förslagen, innan de förekomma till slutligt afgörande, så är det tydligt att hvad i dem kan finnas anmärkningsvärdt, aldrig blifver påpekadt. I min hembygd hände sig för några år sedan att ett dylikt missstag egde rum. Jag fullföljde klagan deremot genom alla instanser men utan att lyckas vinna ändring. Först efteråt kom man underfund med att en felaktighet verkligen blifvit begången. Och det måste ofta, såsom det nu är stäldt, inträffa, att ifrågavarande viktiga saker afgöras i en hastig vändning.

Jag gör icke något yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 29, i anledning af väckt motion om tillägg till 49 § i Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

§ 5.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 30, i anledning af väckt motion om förändring i gällande stadganden rörande val af organist, klockare och folkskolelärare.

Om ändring i stadgandena ang. val af organist, klockare och folkskolelärare.

Uti berörda inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 60, hade Herr *J. E. Johansson* föreslagit:

“att Riksdagen för sin del måtte besluta: upphäfvande af Kongl. resolutionen den 20 November 1780 om klockareval och Kongl. brefvet den 7 Juli 1832 om förenade klockare- och organist-tjensternas besättande, jemte flera författningar, som derom kunna bestämma, och ändring af Kongl. folkskolestadgan den 18 Juni 1842, med flera utkomna Kongl. cirkulär och kungörelser i hvad de röra val af folkskolelärare;

att vid val af klockare, organist och folkskolelärare, samma röstgrund måtte bestämmas, och beslut om sysslornas förenande, jemte valen dertill, ske på samma sätt, som finnes stadgad för besluts fattande i kyrkostämmor; samt

att Riksdagen måtte genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdandet af nådig förordning derom.“

Utskottet hade hemställt:

att motionen icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Mot nämnda hemställan hade Herr *Torpadie*, med hvilken Herrar *Nils Pettersson*, *Thomasson* och *Magnus Jonsson* förenat sig, afgifvit en vid utlåtandet fogad reservation, lydande sålunda:

“Under ärendets behandling inom Utskottet har jag uttalat följande åsigt, den jag anhåller att såsom reservation få anföras eller: att Riksdagen, med afvaktan å utgången af dess redan gjorda underdåniga framställning i fråga om sättet för utseende af folkskolelärare, borde i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder förbereda antagandet af en författning, hvarigenom med ändring af gällande föreskrifter angående val till organist och klockare, stadgades, att dessa skulle, sedan förslag blifvit af kyrkoherden i föreskrifven ordning upprättadt, af församlingen gemensamt väljas, utan att någon särskild rösträtt dervid tillkomme kyrkoherden samt att rösterna beräknades efter de grunder, som för rösträtt i kyrkostämma vore gällande.“

Efter uppläsning af Utskottets förslag, lemnades ordet på begäran till:

Herr *Torpadie*, som yttrade: På sätt Kammaren behagad

Om ändring i stadgandena ang. val af organist, klockare och folkskollärare.

inhemta af den utredning, som Lag-Utskottet gifvit åt motionärens förslag, ingå i det samma två särskilda moment nemligen frågorna om sättet för verkställande dels af folkskolelärareval och dels af organist- och klockareval.

(Forts.)

Hvad angår sättet för skollärarevalens anställande, så har Riksdagen derom redan år 1874 aflåtit en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t; och då något svar på den skrifvelsen ännu icke följt, så torde måhända något vidare icke för närvarande böra åt den saken göras.

Beträffande deremot frågan om klockarevalen, så ställer den saken sig något annorlunda. Vid nyssnämnda riksmöte beslöt nemligen Riksdagen för sin del en författning, enligt hvilken, med upphäfvande af förut i ämnet gällande stadganden, en riktigare röstgrund skulle komma till stånd. Men Kongl. Maj:t förklarade, att som Kyrkomötet, hvilket måste i frågan höras, varit helt nyligen samladt och Kongl. Maj:t icke funne skäl att sammankalla urtima Kyrkomöte, så finge frågan förfalla. Då jag emellertid anser af vigt att Riksdagen för det Kyrkomöte, som nästa år sammanträder, visar, att Riksdagen icke frånträdde de åsichter som vid 1874 års riksmöte uttalades, så har jag tagit mig friheten att i en reservation föreslå en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vidtagande af de förberedande åtgärder, som för frågans slutliga afgörande under nästa års lopp må kunna anses erforderliga. Och jag anhåller nu att Kammaren ville lemna sitt bifall till denna min reservation.

Herr Joh. Erik Johansson: Jag inser nog att en sådan ringa talare som jag icke förmår åstadkomma något för min motion, då den samma blifvit af Utskottet afstyrkt; och jag skall därför inskränka mig till att förena mig med Herr Torpadie samt anhålla att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla det af Herr Torpadie framlagda förslaget.

Grefve Sparre: En förändring af kyrkolagens stadgande angående klockareval är en så beskaffad fråga, hvori Riksdagen har beslutanderätt, och vid sådant förhållande synes det mig som om Riksdagen borde deri besluta hvad den för sin del vill men icke aflåta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t blott och bart med begäran att få veta, hvad Kongl. Maj:t vill. Och för öfrigt om en förändring i detta afseende skall ske så bör kyrkomötets mening inhemtas. Men före nästa riksdags början sammanträder icke Kyrkomötet och då står ju saken ändå på samma punkt. Om motionären ville vid nästa riksdag förnya sin framställning, så kan Riksdagen fatta sitt beslut och Kongl. Maj:t sedermera efter Kyrkomötets hörande, pröfva saken. På detta sätt får frågan sin rätta marsch.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Torpadie: Jag anhåller vördsamt att till mitt förra yttrande få tillägga, att orsaken hvarföre jag anser af högsta vigt

att redan nu aflåta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, är den, att innan en nådig framställning i ämnet till nästa Kyrkomöte kan ske, äro måhända en mängd förberedande åtgärder, såsom underordnade myndigheters hörande, behöfliga, för hvilkas vidtagande kan åtgå ganska lång tid. Derföre är det angeläget att frågan redan vid denna riksdag bringas å bane. Jag yrkar fortfarande bifall till min reservation.

Om ändring i stadgandena ang. val af organist, klockare och folkskolelärare.
(Forts.)

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, blef, med afslag å Utskottets hemställan, det förslag, som Herr Torpadie i sin ofvan omförmälda reservation framlagt, af Kammaren bifallet.

§ 6.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 31, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändringar i gällande bestämmelser om rösträtten i kommunala angelägenheter.

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.

Punkten 1.

Utskottet hade hemställt:

“att Riksdagen ville, med bifall till Herr *Sam. Johnsons* derom afgifna motion (N:o 8), för sin del besluta, “att 11 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, sådan denna paragraf blifvit ändrad genom Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, skall erhålla följande förändrade lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden“.

Rörande denna hemställan, mot hvilken Grefve *Mörner* samt Herrar *Ribbing* och *Asplund* inom Utskottet reserverat sig, uppstod öfverläggning, hvarunder anfördes af:

Herr *Hjelm*: Då nu gällande kommunallagar utkommo, så talades det vidt och bredt om den vidsträckt kommunala själfstyrelse, som landet derigenom skulle erhålla. Men det visade sig snart vid tillämpningen af den nya lagen, för så vidt den rörde landet, att kommunalstyrelsen på många ställen åtminstone blef i det närmaste detsamma som kommunaldespotism. Och att ett allmänt missnöje med beräkningen af den kommunala rösträtten på landet förefinnes, torde hvar och en af Herrarne veta. Detta har man äfven gifvit tillkänna vid hvarje riksdag, som hållits, sedan lagen började tillämpas, genom massor af motioner åsyftande ändring i detta hänseende, ehuru ännu ingenting vunnits.

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

För städerna har man beslutat ganska väsentliga ändringar till det bättre, men för landet fortfar samma oeffterrättighetssystem. Att så är förhållandet framgår äfven af Utskottets betänkande. I motiveringen säger Utskottet ganska riktigt: "Obilligheten deraf att en person, som innehar mera än halfva fyrktalet inom en kommun, kan ensam bestämma om kommunens utgifter, ehuru han ej ensam bestrider desamma, synes Utskottet ligga i öppen dag; och man kan ej heller rätteligen säga, att i dessa kommuner förefinnes någon sådan själfstyrelse, som förordningen afser, ty i själfva verket är det icke kommunen som styr sig själf, utan det är en enda person, som styr kommunen." Och på ett annat ställe säger Utskottet: "Förhållanden förefinns nemligen af den beskaffenhet att grundsatsen om utöfvande af rösträtt i förhållande till beskattningen ej kan allestädes med följdriktighet tillämpas utan att leda till uppenbar obillighet".

Nu anser emellertid Utskottet att en rättelse i detta afseende skall kunna vinnas derigenom att, på sätt Utskottet föreslagit, ej någon finge utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarade en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Om t. ex. röstetalet i en kommun utgjorde 100,000 fyrkar, så skulle en enda person icke få utöfva rösträtt för mer än 20,000 fyrkar. Understundom kan en sådan bestämmelse möjligen leda till målets vinnande, men detta undantagsvis blott. Om man t. ex. tänker sig att kommunen är mycket stor och blott en ringa del af de röstegande kom tillstädes på stämman, och äfven om de allra flesta äro tillstädes, så kan en person som har en femtedel af röstetalet genomdrifva sin önskan och således diktera kommunens beslut derigenom att han får hjälp af en eller annan vän, underordnade o. s. v. Häraf torde framgå att den öfverklagade olägenheten ingalunda kan afhjelpas genom ett bifall till Utskottets förslag.

Massor af olika framställningar till åstadkommande af ändring i detta hänseende hafva af motionärer blifvit gjorda, men ingen af dem har lyckats att få sitt förslag antaget.

Af de i år väckta motionerna har Herr Asklöfs tilltalat mig mest. Han har föreslagit:

"Att Riksdagen, på grund deraf att, enligt upprättade statistiska uppgifter rörande kommunala rösträtten, det blifvit konstateradt, att Kongl. förordningen angående kommunalstyrelse på landet, i afseende på den i 11:te paragrafen fastställda beräkning af röstvärdet, ej kan tillämpas på en stor del kommuner, ingår till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan att genom sakkunnige män låta utarbета och om möjligt för nästa Riksdag framlägga förslag till ny grund för rösträttens utöfvning, med fastadt afseende på en rättmätig och efter författningens anda lämpad bestämmelse af röstvärdet."

Det vore, enligt mitt förmenande, skäl att försöka, om icke på den vägen ändring kunde vinnas i det nuvarande obillighets-tillståndet; och därför kommer jag att anhålla hos Herr Talman

om proposition å Herr Asklöfs motion, om under frågans behandling rum blifver därför.

Herr Ehrenborg: Ett röstmaximum för landet, som blott vore relativt och dertill icke ringare än en hel femtedel af kommunens röstetal, komme att taga sig nog klen ut. Ehuru visserligen derigenom skulle undanrödjas den orimligheten, att inom några få kommuner rösträtten utöfvas blott af en enda person, så skall dock den föreslagna inskränknigen blifva föga verksam åtminstone inom de större landskommunerna. Hvad hindrar t. ex. tre större industriidkare, hvilkas intressen dessutom kunna vara med hvarandra befryndade, att säga den ene till den andre: "om du hjälper mig, så skall jag hjälpa dig", och att sedan helt och hållet diktera kommunernas beslut, sålunda taxerande för sina enskilda intressen hela den långa raden af de smärre fastighets-egarne samt öfriga skattskyldige, som icke äro af beslutet intresserade. Och icke hjälper det heller att klaga hos Kongl. Maj:t; såsom den hvilken utöfvar målsmanskapet öfver att taxering icke sker för andra ändamål än kommunens gemensamma angelägenheter. Erfarenheten har nemligen visat, att man nästan alltid kan gifva det företag, hvarom beslutet gäller, åtminstone något sken af att kunna gagna kommunen i dess helhet; hvadan, om beslutet för öfrigt i laga ordning tillkommit, det i de allra flesta fall blifvit af Kongl. Maj:t gilladt och fastställt.

Den nu föreliggande rösträttsfrågan — om den ock fått ett tvetydigt rykte — är dock, mine Herrar, icke en blott agitations-, folkmötes- eller kandidaturfråga, utan är af ganska allvarsam beskaffenhet. Der gäller i hög grad vårt skinn och afser att afhjelpa ett ondt, som icke blott lägger en allt för stor och dertill orättmätig makt i de större industriidkarnes händer till förtryckande af mängden bland de inom kommunerna skattskyldige, utan ock har den påföljd att — vare sig den nämnda makten af de makttagande begagnas eller, såsom lyckligtvis flerstädes är förhållandet, icke begagnas — intresset för kommunala angelägenheter blir hos mängden bland de skattskyldige alldeles förqväfdt. Under intrycket från min kommunala erfarenhet af dessa följder blef äfven jag för sju år sedan motionär i denna fråga här i Kammaren. Jag försökte dervid ett nytt sätt för dess lösning, men misslyckades. Många andra förslag hafva ock förut och efteråt blifvit framställda, såsom om graderad skala, om en undantagsrösträtt vid val af landstingsmän m. fl. — ett sätt som i förbigående sagt, jag trodde tilihöra en öfvervunnen ståndpunkt, emedan det längesedan visats leda till de orimligaste inkonsequenser såsom ställande förmögenhetens inflytande på beskattningen i beroende af huruvida kommunen omedelbart eller medelbart utöfvar sin beskattningsrätt; vidare förslagen om röstmaximum, dels om ett blott relativt och dels om ett sådant i för- ening med ett absolut, och slutligen förslagen om lika rösträtt. För min del har jag vanligtvis anslutit mig till den mening, som yrkat både ett relativt och ett absolut röstmaximum på lan-

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

det, och dessa till hvarandra så afpassade, att det ena ungefärligen sammanföle med det andra i de kommuner, hvilkas fyrktal utgör medeltalet af landtkommunernas i hela riket fyrktal. Jag försökte för två år sedan att i ett anförande till denna Kammars protokoli, beledsagadt af en tabellarisk uppställning, aritmetiskt visa huru ett sådant sätt borde temligen jemnt verka, genom det absoluta maximum uppåt i de större kommunerna och genom det relativa nedåt i de mindre. Men — detta liksom hvarje annat förslag, har gått i qvaf. Allt, allt har varit förgäfvat; till det ena som det andra har man svarat *nej*, och förmodligen — det skulle förvåna mig om jag spådde orätt — skall man i Medkammaren göra på samma sätt äfven i afton.

Men *hvarföre* då detta gång efter gång förnyade och obehagliga afslag i fråga om en förändring, som verkligen är längesedan bevisad vara af ett skriande behof påkallad? Jo, detta kommer sig deraf, att år 1865 i December månad inkom i våra kommunala institutioner en främling, som der förut icke var hemmastadd; det var en stor hedersgäst, som också med mycken pomp och ståt mottogs samt införlifvades med kommunala inrättningen och nu mera synes oskiljaktig derifrån, ehuru den blifvit oss en ganska dyr gäst, ithy att den icke blott omöjliggör erhållandet af en rimlig kommunal rösträtts begränsning, utan ock hotar med att förnycka landstingsinstitutionen från dess egentliga och ursprungliga uppgift. Namnet på den herrn var *politiken*. Landstingen blefvo valnämnder för tillsättande af ledamöter i Första Kammaren. Garantien för upprätthållande af karaktersskillnaden emellan Kammarne lades visserligen till en del i den för Första Kammaren bestämda högre lefnadsålder, i det medelbara valsättet, i den högre census och i arfvodeslösheten, men dock förnämligast just i den kommunala *skattegrund* på hvilken rösträtt till landstingsmän eller deras elektorer skulle utöfvas; och är det just denna oständighet, som lägger så stora hinder i vägen för vinnande af det ekonomiskt berättigade målet, man vid ropet i rösträttsfrågan uppställer. Ännu år 1870, då jag uppträdde såsom motionär i ämnet, lefde man — om jag får så säga — i en viss oskuldskraftig uppfattning af denna landstings nya betydelse. Dittills tänkte man vid val till ledamöter af Första Kammaren föga på annat än att bland ansedde och skicklige män kunna finna sådana som vore villige och i tillfälle att underkasta sig den personliga uppoffringen; och man tog dem der de kunde fås, nästan uteslutande bland större godsegare, embetsmän och vetenskapsmän. Likaså vid val af landstingsmän utsåg man sådana, uteslutande med hänsyn till att de väl kände till de särskilda orternas behof och kunde stå på häraderas bästa i fråga om anskaffande af understöd till lazarettet, kommunikationer m. m. Hvad man minst tänkte på var politiska syften, och jag kan icke ens erinra mig något enda tillfälle, då man vid kommunalstämmorna behöfde framtaga fyrktalslängden för att såsom röstlängd användas vid väljandet af landstingsmannaelektorer. Dessa förhållanden hafva emellertid numera undergått väsentlig förändring. Vi kunna icke neka till att agi-

tationer af politisk art ofta nog ega rum för valen af ledamöter i landstingen; ja, man har ju till och med i cirkulärskrifvelser uppmanat att till landstingsmän välja personer företrädesvis med hänsyn till landstingens politiska uppgift. Också har härigenom den ursprungligen åsyftade karaktersskilnaden Kamrarne emellan redan börjat blifva i någon mån utjennad, ithy att Första Kamraren till icke obetydligt antal inom sig upptagit ledamöter af hufvudsakligen samma vilkor och samhällsställning, som flertalet inom Andra Kamraren; ett förhållande hvars fortgång jemväl befrämjas genom den med penningevärdets fallande i sjelfva verket allt mera nedgående census. Dessa äro fakta — man må nu gilla eller ogilla dem — som förklara att motståndet blifvit allt mera kompakt. Man *kan icke* bestrida rättmätigheten af anspråken i rösträttsfrågan, för så vidt de afse nedsättning i den öfvermakt hos rikedomerna och den större industrien, som särdeles i tider af lifligare företagsamhet kan hafva upprörande ekonomiska följder; men å andra sidan finner man sig *icke heller kunna* ens en enda tum medgifva rubbning af de ännu kvarvarande garantierna för den politiska jemnvigt, på hvilken man lägger ännu större vikt. I detta sistnämnda hänseende kan man ju vara af olika tankar. Den ene kan se ett godt deruti, att förmögenhetens konservatism blir inom representationen allt mera betydelselös, att karaktersskilnaden mellan Kamrarne allt mera utplånas och representationen antager väsendet af enkammarssystem, ehuru på två afdelningar arbetande. Den andre åter har *så* uppfattat historiens vittnesbörd, att detta olika, återhållande skaplynn hos den ena Kamraren, detta af grundlagsstiftaren på Kamrarnes olikhet beräknade jemnvägandet mellan dem båda. just är ett skydd mot kastningar till despotism och förtryck, ett värn för friheten, ett vilkor för samhällets sunda utveckling. Man kan möjligen ogilla denna senare uppfattning, men svårligen kan man förundra sig öfver att de, hvilka dela densamma och hafva för ögonen den inträdda förändring jag nyss antydt, säga sitt *nej* och åter *nej* till hvarje förslag som, om än från kommunal-ekonomisk synpunkt aldrig så berättigadt, de finna bidra till rubbning af en bland de viktigaste konstitutiva grunder som i vårt nyaste statsskick blifvit inlagda.

Emellertid ställer oss sålunda kommunalrösträttsfrågan i ett dilemma; ett dilemma mellan tvänne motsatser, tvenne "*måste*". af hvilka det ena synes utesluta det andra och ingendera kunna gifva vika eller uppoffra sig. Är denna min förutsättning riktig, så ligger det nära att se sig om efter någon annan, i det politiska jemnvigtsförhållandet icke ingripande utväg, för afhjelpande af den till rättslöshet gränsande ställning hvaruti under brist på rösträttsbegränsning en så stor mängd af kommunalmedlemmar på landet ännu befinna sig. Misstyck derför icke, Herr Talman, och räkna det om möjligt icke såsom ett öfverskridande af ämnet. om jag vid detta tillfälle försöker att på en eller annan sådan utväg i korthet gifva anvisning.

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

En utväg vore den, på hvilken jag slog in redan kort efter det jag vid 1870 års riksdag väckt motion i rösträttsfrågan, jag menar lösningen af frågan om den *kommunala befogenheten*, eller begränsningen af de ärenden, som skola räknas till kommunernas gemensamma hushållningsangelägenheter, antingen genom att i lag uppräknat hvilka ärenden, som dit hörde, eller genom att bestämma hvad som skulle derifrån undantagas. I den riktningen har jag försökt mig såsom motionär, såsom reservant i Konstitutions-Utskottet och såsom interpellant i Kammaren, men ständigt utan framgång. En gång lyckades man från Lag-Utskottet få med anledning af min motion framlagd ett skrivelseförslag, men det föll, emedan vi, såsom Lag-Utskottets ordförande yttrade, icke hade några andra grunder i saken att underställa Kongl. Maj:ts pröfning, än att några sådana grunder icke kunde af oss uppgifvas. Jag hoppades i det längsta att en man, som för några år sedan i en af honom utgifven förtjenstfull tidskrift grundligt och med förkärlek behandlade detta ämne, skulle leda det till sin lösning; men han blef snart inkallad i Konungens råd och hade sedan icke haft tid dermed. Sedermera blef frågan upptagen af en representant på östgötabänken, men icke heller han har kunnat utstaka den svåra gränsen för hvad till kommunernas gemensamma hushållningsangelägenheter är eller icke är att rätteligen hänföra. Men *om* och *när* denna fråga blefve löst på ett sådant sätt, att den kommunala befogenheten inskränktes till de ärenden som i hvarje kommun nödvändigtvis måste förefinnas, då kunde man möjligen berga sig utan annan reform af rösträtten än som undanrödjer orimligheten af att en enda person dikterar besluten. Min förhoppning om att befogenhetsfrågan skall blifva klarare än hittills, är dock ringa, men, mine Herrar, det kunde ju vara godt att ytterligare tänka på äfven denna, för en annan gång.

Vidare kan finnas en utväg, som fortfarande har målet, kommunalrösträttens inskränkning, i sigte, men söker vinna det på en omväg, nemligen genom undanrödandet af det politiska hindret. Det första steget skulle sålunda tagas icke i kommunallagarne utan i grundlagen. Då jag säger hvare det skulle bestå, så skulle det föga förundra mig om Herrarne funne det så djerft och befängdt att det endast med löje upptoges; men jag får ju stå för det sjelf. Det vore, mine Herrar, ingenting mindre än att uti grundlagen *upphäjva landstingens egenskap att vara valnämnder till Första Kammaren* och att *öfverflytta denna egenskap till särskilda länsnämnder*, hvarom på 1850- och 1860-talen mycket ordades, och hvilka endast vore politiska valnämnder, utsedda på samma kommunala skattegrund som landstingen, men *utan* den begränsning i rösträtten, som är eller kan blifva i kommunallagarne för alla öfriga kommunalärenden besluten. Härigenom vore hindret undanröjdt i sjelfva dess rot; och på köpet vunnes, hvad som visserligen icke nu är fråga om, nemligen den stora fördel att landstingen återvunne sin förlorade ursprungliga egenskap att vara en af de politiska partistriderna oberörd ekonomisk-kommunal länsrepresentation. Om en motion till ändring af grundlagen i sådant

syfte väcktes nästa år samt förändringen då förklarades hvilande och sedermera år 1879 antoges, så kunde vid samma riksdag, då det politiska hindret undanröjdes, ett förslag kunna bifallas, som afsåge att i allt öfrigt kraftigt begränsa den kommunala rösträtten. Man kan dock invända, att ett sådant sätt vore att i viss mån bryta med vår historiska utveckling, då man från en redan befintlig och ur kommunen uppgången institution flyttade det viktiga uppdraget på en tillskapad alldeles ny sådan. Ja — invändningen kan icke bestridas, och sannolikt vore den ledamot att beklaga, som i ämnet vågade uppträda såsom motionär utan på förhand utlofvadt understöd i Konstitutions-Utskottet. Men skulden ligger dock icke uti det nya, utan i den punkt af 1865 års riksdagsordning hvars konsekvenser påkalla hjälp och rättelse.

Slutligen finnes och en tredje utväg — kanske icke den sämsta — för att undanröjda de mest känbara olägenheterna. Den faller inom kommunallagstiftningens eget område och skulle bestå uti att *göra fullmäktigsinstitutionen så väl för stads- som landskommuner obligatorisk*, med den förändring likväl i afseende å de senare, att antalet fullmäktige, som nu kan variera mellan 12 och 44, ökades och deras befogenhet utsträcktes ungefär till likhet med stadsfullmäktiges. Man kan måhända invända, att detta vore ett impopulärt förslag, som ginge ut på att förqväfva det intresse, de röstegandes omedelbara deltagande i kommunens angelägenheter medför. Men å andra sidan har det visat sig, att äfven i sådana kommuner, der rösträtten är någorlunda jemt fördelad, ett vida mindre antal röstegande bryr sig om att deltaga i kommunalstämmen, än det antal som kommunalfullmäktige äfven efter den nu bestämda grunden komme att i allmänhet utgöra. Säkert är, att då det vore nödvändigt att tillsätta ett större antal fullmäktige, icke allenast de större industriidkarnes utan äfven det stora flertalets af de ringare och mindre bemedlade skattskyldige rätt blefve iakttagen, något som vanligtvis nu icke är förhållandet. Naturligtvis skulle fullmäktige, ehuru de uti den mindre kommunens beskattningsfrågor finge en ökad befogenhet, deremot icke utöfva valrätten till landstingsmän, utan denna rätt fortfarande utöfvas af primärförsamlingen.

Mina nu uttalade funderingar innehålla måhända åtskilligt omoget, men kanske också något tankvärdt. Hvad Utskottets föreliggande förslag angår, har jag redan erinrat att det icke är särdeles tillfredsställande. Då det emellertid å ena sidan undanröjer den allra uppenbaraste orimligheten af rösträttsöfvervigt och då jag å andra sidan eller från den politiska synpunkten icke finner inskränkningsen så ingripande, att jemnvigten mellan representationens båda Kamrar derigenom skulle äfventyras, så förläkar jag mig med att till den föredragna punkten lemna bifall. Emellertid förutseende frågans utgång hos Riksdagen och icke heller just så mycket uppskattande en opinionsyttring för en röstbegränsning som är godtycklig och fortfarande ger rum åt missnöjet, finner jag särdeles likgiltigt hvad Kammaren nu beslutar. Jag har med mitt anförande hufvudsakligen afsett att i proto-

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala röst-rätten.
(Forts.)

kollet nedlägga ett förord för insläende från denna dag på någon annan lika god men mindre omöjlig utväg.

Herr Hjelm: Jag måtte uttryckt mig särdeles illa, då jag förra gången hade ordet; min mening var emellertid icke att då yrka bifall till herr Asklöfs motion. Den näst föregående talaren framställde så behjertansvärda skäl för en förändring i nu varande bestämmelser, att jag känner mig manad att därför särskildt hembära honom min tacksamhet. Jag skall emellertid nu bedja att få uppläsa ett förslag i nu i fråga varande hänseende, som af mig vid flere riksdagar framställes, och som, derest det blefve lag, skulle afhjelpa de olägenheter, som med "mannen från 1865", såsom siste talaren uttryckte sig, inkommo i vår kommunallagstiftning. Mitt i fråga varande förslag lyder sålunda: "Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal. Dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden; dock icke i något fall högre än det fyrktal, som svarar mot bevilling enligt II artikeln för 4,000 r:drs inkomst eller fastighetsvärde af 80,000 r:dr". Då vore äfven den stora olägenheten, att politiken spelar så stor rol i fråga om den kommunala rösträtten, afhjelpat, och införande af rösträtt per capita behöfde ej befaras.

Herr Sam. Johnsson: De föregående talarne hafva klandrat Utskottet för nu föreliggande förslag men för min del kan jag icke annat än vara Utskottet tacksam, derfore att det tillstyrkt hvad jag i min motion begärt. Jag erkänner att det är ett litet steg, men man måste mången gång nöja sig med det lilla för att få något. Otaliga förslag i nu i fråga varande syfte hafva vid riksdagarne framställts och flera gånger i denna Kammare bifallits, men svaret från Medkammaren har alltid varit ett bleklagdt nej. Under sådana förhållanden anser jag det vara skäl att nöja sig med hvad här af Utskottet föreslagits, hvilket är så litet, att jag för min del icke kan tro, att det skall af Första Kammaren afslås. Man har visserligen sagt, att den föreslagna förändringen icke skulle medföra någon verkan, men jag kan försäkra, att åtminstone åtskilliga landskommuner finnas, der verkan af den föreslagna förändringen ingalunda blefve obetydlig; och den utredning som genom vederbörandes statistiska berättelser vunnits, bestyrka tillräckligt detta. I hopp att Första Kammaren denna gång skall vara tillmötesgående, ber jag alltså få yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Det går visst an att breda ut sig ganska vidlyftigt öfver detta ämne; och jag är beredd, att, om Herrarne så viljen, hålla ett tal deröfver på en timme; men jag tror icke att Herrarne skulle finna sig roade deraf.

Förhållandet är emellertid, att de olägenheter i afseende på den kommunala rösträttens fördelning, hvaröfver man klagat, blifvit af Utskottet erkände. Utskottet harockså många gånger

framlagt förslag till deras afhjelpande, hvilka förslag gått ut på att begränsa det högsta antal röster, någon inom en kommun finge, till $\frac{1}{10}$ af hela röstetalet inom kommunen, men alla dessa förslag hafva strandat i Första Kammaren. Nu har motionären föreslagit röstmaximum till $\frac{1}{5}$ af samtliga rösterna, och detta förslag har blifvit af Utskottet gilladt, på det man skulle kunna få se, om detta möjligen kunde röna ett bättre öde.

En bland de olägenheter i detta hänseende, hvaröfver klagan nu försports, är, att i 40 till 50 kommuner inom landet en enda person för närvarande innehar mera än hälften af kommunens hela röstetal, och att denne i följd deraf vore allena beslutande i kommunens angelägenheter. Denna olägenhet skulle vara afhjelpat genom ett bifall till detta förslag. En annan olägenhet, hvaröfver också klagats, att några få personer kunna utöfva ett afgörande inflytande inom kommunen, skulle också vara afhjelpat. Men hvad som deremot icke är dermed afhjelpat, det är olägenheten af hvad den ärade representanten från Skaraborgs län yttrade, då han frågade: hvad hindrar t. ex. 3 större industriikare inom en kommun att slå sig tillsammans och sålunda bilda majoritet inom kommunen. Ja, mine Herrar, jag ser ingenting, som kan hindra det. Men jag tillägger en annan fråga: hvad hindrar, ifall röstmaximum begränsas till $\frac{1}{10}$ af hela röstetalet, några större industriikare att på samma sätt slå sig tillsammans för att utgöra majoritet inom kommunen? På hvad sätt man skall kunna hindra sådant, förstår jag icke.

Emellertid skulle genom det nu framlagda förslaget åtminstone några af de värsta olägenheter, hvaröfver nu klagas, blifva afhjelpade. Jag är visst icke säker, att ens detta förslag vinner Medkammarens bifall; men det är dock ett försök; och jag instämmer således med den siste talaren i hans anhållan om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner blifvit gifna så väl på bifall som afslag, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 2:

Blef äfven bifallen.

Punkten 3:

Utskottet hade i denna punkt yttrat sig öfver Herr *J. Asklöfs* motion N:o 14, i hvilken var föreslaget, "att Riksdagen, på grund deraf att, enligt upprättade statistiska uppgifter rörande kommunala rösträtten, det blifvit konstateradt, att Kongl. förordningen angående kommunalstyrelse på landet, i afseende på den i 11:te paragrafen fastställda beräkning af röstvärdet, ej kan tillämpas på en stor del kommuner, ingår till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan att genom sakkunnige män låta utarbета och om

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

möjligt för nästa Riksdag framlägga förslag till ny grund för rösträttens utöfning, med fästadt afseende på en rättmätig och efter författningens anda lämpad bestämmelse af röstvärdet“.

Och hade Utskottet, vid det förhållande att Utskottet i punkten 1 afgifvit bestämdt förslag till begränsning af den kommunala rösträtten på landet, funnit sig, beträffande den nu i fråga varande motionen, böra hemställa:

att samma motion ej måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Sedan nämnda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Hjelm, som anförde: I följd af det beslut, Kammarerna nyss fattat, rörande första punkten i utlåtandet, kan jag icke här framställa det yrkande, som ämnadt varit, utan afstår från ordet.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4 och 5:

Blefvo likaledes bifallna.

Punkten 6:

I sin motion N:o 61 hade Herr *Arvid Gumælius* föreslagit, antingen “att Riksdagen för sin del må besluta den ändring i kommunalförordningen för stad, att vid stadsfullmäktigval hvarje röstberättigad må ega en röst“, eller ock, om detta förslag ej kunde vinna bifall, “att hvarje vid stadsfullmäktigval röstberättigad måtte, jemte rösträtt på grund af bevillning, tillerkännas personliga röster.“

Utskottet hade, i anledning af denna motion, uti förevarande punkt tillstyrkt:

att motionen, så vidt den afsåge lika rösträtt för alla vid stadsfullmäktigval röstberättigade samhällsmedlemmar, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af denna hemställan yttrade

Herr Axell: Jag anhåller, att öfverläggningen må få omfatta både den nu föredragna och nästföljande punkt i betänkandet.

På derom af Herr Talmannen gifven proposition, biföll Kammarerna Herr Axells nu gjorda framställning; och skulle således öfverläggningen få omfatta jemväl *punkten 7*, hvaruti Utskottet

hemställt, att Herr Gumælius' alternativt framställda förslag derom, att en hvar röstberättigad skulle, jemte rösträtt på grund af bevillning, tillerkännas personliga röster, ej heller måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Herr Axell erhöll åter ordet och anförde: Förlidet är afördade Lag-Utskottet Herr Svenséns då väckta motion om ändring i den kommunala rösträtten med det förklarandet, att, hvad städerna beträffade, någon klagan öfver nu gällande bestämmelser icke försports. Jag tillät mig redan då att lemna den upplysningen, att ett sådant missnöje förefans, åtminstone inom den stadskommun, jag tillhörde, och inom den klass, hvars inflytande på kommunala angelägenheter enligt den nu varande röstskalan är inskränkt till ett minimum. Att denna min uppgift var riktig, har i år blifvit bestyrkt. Ett allmänt rösträttsmöte i Sundsvall har nemligen aflåtit en tacksamhetsadress till motionären i denna fråga, och mötet har derjemte till mig uttalat den förhoppningen, att jag skulle för min del verka för motionens förra alternativ. Emellertid då nu Utskottet denna gång kastat å sido det vapen, som i fjor blef den af Herr Svensén väckta motionens bane, kan naturligtvis tillvaron eller icke tillvaron af detta missnöje icke längre intaga debattens förgrund. Jag vill äfven blott erinra derom, att häri dock ligger en faktor, som icke får lemnas utan allt afseende.

Om jag skulle våga ett omdöme om de skäl, Lag-Utskottet här framlagt för sitt afstyrkande af motionen, skulle jag vilja säga, att goda och dåliga, mera berättigade och mindre berättigade förekomma i motiveringen om hvarandra. Utskottet har yttrat, att det af motionären i främsta rummet framställda förslaget afser ett fullständigt frångående af den uråldriga och på historisk grund hvilande princip, hvarefter rösträtten i kommunala angelägenheter här på landet hittills varit hufvudsakligen ordnad. Detta är fullkomligt riktigt; men jag vill dock för min del icke tillmäta detta skäl i och för sig någon afgörande betydelse. Utskottet antager vidare, att den allmänna meningen i landet ingalunda skulle gilla en dylik radikal omhvälfning i bestående förhållanden. Om man med den *allmänna* meningen förstår *flertalets* mening, så torde Utskottet häri icke hafva så alldeles rätt, icke ens hvad sjelfva faktum beträffar. Men äfven med fränseende häraf är skälet svagt, ty enligt min uppfattning kan och bör den allmänna meningen endast i mindre mån utgöra rättesnöret för representantens handlingar; och anses saken god och nyttig för öfrigt, så finner jag icke i detta skäl ett tillräckligt stöd för Utskottets slutfoljd.

Det har vidare synts Utskottet som om faran för den större rikedomens allt för öfverväldigande inflytande vore redan nu på ett ändamålsenligt och tillfyllestgörande sätt förebyggd. Sådant må möjligen förhållandet vara inom några stadskommuner; men inom det stora flertalet är förhållandet bestämdt det motsatta.

Utskottet påstår vidare: "Den oro och de rörelser af snart
Andra Kammarrens Prot. 1877. N:o 53.

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

sagdt samhällsupplösande art, som i vår tid förspörjas inom de lägre samhällsklasserna, innebära tvärtom en allvarlig maning att ej gifva dessa klasser det öfvervägande inflytande, som ett erkännande af personlighetsprincipen i kommunala angelägenheter skulle medföra.“ Detta är blott endels riktigt. Denna oro och dessa rörelser innebära äfven en annan allmän maning, nemligen den att icke gifva dessa lägre samhällsklasser så litet inflytande i kommunala angelägenheter, att oron och rörelserna derur hemta näring. Utskottet har påvisat att den personlighetsprincip, hvaraf den ärade motionären är anhängare, skall leda till den konsekvens, att hvarje medlem af kommunen, han må till densamma skatta eller icke, måste erhålla rösträtt. Jag är af fullkomligt samma mening som det ärade Utskottet. Vill man omfatta personlighetsprincipen, så måste man också vara beredd på att gå till dess yttersta gräns; men jag vågar nästan betvifva, att den ärade motionären själf skulle vara redo härtill. Utskottet har äfven erinrat derom att förslaget, derest det antoges, skulle komma att utföva ett visst inflytande på representationens sammansättning. Detta är också själfklart. Häruti ligger, såsom äfven en ärad talare vid en föregående punkt påpekat, just det svåraste hindret för åstadkommande af en billigare fördelning af inflytandet på de kommunala angelägenheterna. Jag ber att för denne talare få uttrycka min enskilda tacksamhet för de yttranden och förslag, som han här i Kammaren i detta hänseende afgifvit, och hvilka äfven jag till en del omfattar. Svårigheten synes mig dock i nu föreliggande fall icke så stor att undanröjja, ty om man i afseende å städerna blott låter landstingsmännen väljas af elektorer, utsedde efter nuvarande röstgrund, så kan i faran för utplånande af karaktersskillnaden emellan Kamrarna icke längre ligga något hinder för förslagets genomförbarhet.

Utskottet har ej heller ansett antagligt, att något större intresse för kommunens angelägenheter och ett allmännare deltagande i valen skulle uppkomma genom antagande af lika rösträtt. Emot denna uppfattning tillåter jag mig inlägga min bestämda gensaga. Utskottet har till stöd för sin förmodan citerat erfarenheten från vissa val till ledamöter af Andra Kammaren. Det ligger i sakens natur att i de kommuner, der representanten anses själfskrifven, måste deltagandet i och intresset för själfva valet vara ringa. Men så snart meningarne äro delade, så snart strid uppstår, är alltid antalet af röstande ganska stort, i många fall mycket stort. Enahanda kommer förhållandet att blifva vid val af stadsfullmäktige, när strid blifver möjlig, hvilket nu näppeligen kan anses vara fallet. Utskottet har slutligen påpekat, att motionären icke föreslagit någon ändring för de städer, der icke stadsfullmäktige finnas. Ja, detta är naturligtvis en brist, men en brist som lätt nog och med god vilja af Utskottet kunnat fyllas.

Det torde, mine Herrar, vara föga tvifvel underkastadt, att hvarje förslag, som afser införandet af *personlig* rösträtt i kommunala angelägenheter, vare sig i stad eller på landet, har ingen

eller åtminstone ringa utsigt att vinna denna och ännu mindre Medkammarens bifall. Det högsta hvartill de, som i likhet med mig anse att inflytandet i kommunala angelägenheter bör något jemnare spridas öfver kommunens olika klasser, kunna komma, är en reduktion af röstskalan. Vi måste, om vi *verkligen* vilja vinna något, öfvergifva personlighetsprincipen och i stället arbeta för större begränsning af den nuvarande rösträttsgrunden. Med afseende å det praktiska syftet anser jag derföre att Herr Svenséns motion i fjor hade företräde framför den nu föreliggande. Man måste derjemte, såsom jag förut haft äran nämna, tillse att det samband mellan politiskt och kommunalt inflytande, som nu eger rum vid sammansättningen af Första Kammaren, blir slitet. En motion med begäran om en skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t för erhållande af en på statistiska beräkningar grundad reduktion af röstskalan och i sammanhang dermed förslag till förändradt valkollegium för val till Första Kammaren, är den enda, som möjligen kan lyckas, någon annan icke.

Af hvad jag nu haft äran anföra, torde Herrarne förstå, att jag icke har ej heller kan hafva något särskildt yrkande att framställa, åtminstone hvad första punkten beträffar. Det enda, jag anser att Kammaren kunde göra för närvarande, vore att återremittera den andra punkten; men då riksdagen redan är så långt framskriden, torde icke heller denna åtgärd böra vidtagas.

Häruti instämde Herr *Hagerman*.

Herr Gumælius: Herr Talman! Det var icke min afsigt att yttra mig vid denna sjette punkt för närvarande, då jag nog inser att dertill icke finnes mycket skäl, men då Kammaren beslutat att denna och följande punkt skola i ett sammanhang föredragas, så lär jag få yttra mig nu. Jag skall emellertid icke uppehålla mig vid de skäl, hvilka enligt min uppfattning tala för att vid kommunala val införa personlig rösträtt, *begränsad dock till dem, som betala skatt till kommunen*. Jag skall icke heller sysselsätta mig med Lag-Utskottets skäl för afstyrkande, men anser mig skyldig att icke låta frågan tyst gå förbi från min sida.

Min motion har icke blifvit synnerligen väl behandlad i den offentliga pressen. De två stora dagliga tidningar, som något mera sysselsatt sig med densamma, hafva klandrat den. De andra större tidningarne, hvilka måhända varit mera vänligt stämde, hafva, starkt upptagna af en mängd andra viktiga frågor under Riksdagen, icke haft tillfälle att nu sysselsätta sig synnerligen med detta ämne. Jag kan vid sådant förhållande knappast förklara, huru det varit möjligt att denna motion, som i orterna näppeligen torde vara känd annat än genom vissa tidningars ovilliga framställningar, kunnat föranleda skrifvelser från flera olika håll, der motionären icke heller kan vara personligen känd, med instämmanden i motionen från större grupper och önskingar om framgång till densamma. Jag anser mig berättigad och äfven skyldig att omnämna detta förhållande, då det i sin mån vittnar

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

derom, att tillfredsställelsen med nuvarande valsätt i de städer, hvilka äro skyldiga att hafva stadsfullmäktige, visserligen icke är så stor och allmän, som man vill söka göra gällande. Det är också känt att valmännen i flera städer talrikt ingått till Kongl. Maj:t med framställningar om att han måtte göra förslag till ändring i detta syfte, ehuru dessa petitioner, samtidigt framställda för några år sedan, rönte ett kollektivt afslag, hvarefter man icke ansett lämpligt att vidare beträda den vägen.

Uti motiveringen i detta betänkande framhåller Lag-Utskottet på ett ställe (sid. 3) såsom "*ett af kommunalinstitutionens viktigaste syften — väckandet och underhållandet af intresse för kommunens gemensamma angelägenheter*". För min del är jag alldeles ense med Utskottet, att det borde så vara, och jag anser äfven att det kunde så vara, i fall vi icke hade ett röstsätt, som i städerna utesluter den stora mängden af valmän från allt väsentligare inflytande på den så godt som enda kommunala samhällsangelägenhet, hvaren den stora mängden af valmän har rätt att deltaga, nemligen val till stadsfullmäktige. Sälunda dödar man intresset för allmänna angelägenheter långt ifrån att lifva detsamma.

Lag-Utskottet fäster uppmärksamheten på, att om man skulle göra eftergifter för de önsksningar, som från städerna blifvit uttalade och sälunda införa ett alldeles nytt, personligt valsätt, så skulle det leda derhän, "att den kommunala rösträtten äfven på landet förr eller senare blefve efter denna nya princip ombildad" (sid. 6). Men dervid ber jag först få erinra, att detta röstsätt icke är så alldeles nytt. Hvad särskildt beträffar den kommun, som jag tillhör, har det af ålder varit brukligt att man på allmän rådstuga röstat med lika rätt. Ett beslut, fattadt på detta sätt, blef en gång öfverklagadt, men fastställdes af Kongl. Maj:t. Der har man således fått utslag uppå, att det inom den kommunen tillförene var i sin ordning att begagna lika rösträtt. Det har under öfverläggningen om en föregående punkt yttrats af en talare, att i den landskommun, derifrån han var, äfvensom i kringliggande kommuner röstlängden icke på flera år blifvit framtagen. Detsamma har jag hört yttras af åtskilliga andra ledamöter i denna Kammare om bruket på deras orter. Men detta bevisar ju, att man flerstädes på landet icke känner röstöfvervigtens tryck så, som den måste kännas vid val af fullmäktige i städerna. Dessutom är att märka, att man på landet icke är lika bunden vid fullmäktigsval, som i städerna. Några landskommuner hafva fullmäktige, men dessa kommuner utgöra dock endast ett fåtal. Och jag vill fråga de Herrar i denna Kammare, som representera landsbygden, hvad de skulle säga, om det för landet blefve lagstadgadt att man i hvarje medelstor eller större kommun ovilkorligen skulle hafva kommunalfullmäktige, som uteslutande egde att bestämma om kommunens angelägenheter, under det att de öfriga röstberättigade medlemmarne icke skulle hafva mera att säga än att hvartannat år välja dessa fullmäktige med ett röstsätt, som lade sjelfva valrätten i fåtalets skön. Jag nästan föreställer mig, att Herrarne skulle betacka sig för något sådant, och detta

är dock hvad vi för närvarande måste finna oss vid i de flesta städer. Det är sant att missförhållandet med rösträtten på landet är ännu mera skärande än i städerna. Men om en person, som på landet kanske eger inemot eller mer än hälften af kommunens hela röstetal, på kommunalstämma sammanträder med de öfriga röstberättigade för att med dem rådgöra om någon kommunens angelägenhet, så vill det hård panna till för att han skall sätta sig emot något, som uttrycker de öfrigas mera allmänna önskan. I många fall torde han sålunda ej komma att begagna sin orimliga röstöfvervigt.

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

En föregående talare erinrade om att Utskottet yttrat, att, äfven om den af mig föreslagna ändringen genomfördes, intresset vid val till fullmäktige icke skulle blifva större, än det hittills varit, hvarvid Utskottet anfört, att deltagandet i det långt viktigare riksdagsmannavalet flerstädes varit ganska ringa, och det oakadt hvarje röstberättigad der har lika rösträtt. Jag tror mig dock kunna påstå, att deltagandet uti riksdagsmannaval, i procental räknadt, visat sig varit icke så obetydligt större än hvad det varit vid stadsfullmäktigsval, och om än i en och annan kommun ett motsatt förhållande visat sig, så kan detta hafva berott på särskilda omständigheter, som t. ex. då i Wenersborg vid ett tillfälle antalet röstande var högst obetydligt, emedan det icke fans mer än en riksdagsmannakandidat, och denne ansågs alldeles gifven. Hade det funnits en annan kandidat, är det intet tvifvel om, att långt flera infunnit sig vid valet.

Hvad Utskottet yttrat, att, i fall man, såsom jag alternativt föreslagit, i någon mån förenade den personliga rösträtten med den, som är grundad på beskattningen, detta skulle leda derhän, att man icke kunde vägra någon kommunens oförvitlige medlem, vare sig den *enskilde tjenaren* eller *ens jättighjonet*, att utöfva rösträtt, så är detta att möta ett förslag med en invändning, som icke är i förslaget grundadt, och jag kan icke finna ett sådant sätt att gå till väga vara riktigt vänligt handadt af Utskottet. För öfrigt är det ju redan nu många enskilda tjenare, hvilka hafva så stora löner, att de äro berättigade att rösta i kommunens angelägenheter.

Den lilla smula personlig rösträtt, som jag velat blanda med skatterösträtten, har sålunda af Utskottet blifvit underkänd. Utskottet borde dock icke, med den erfarenhet som dess ledamöter ega, anse denna personliga rösträtt vara så vådlig, då det ju är med en sådan som Andra Kammarens samtliga ledamöter blifvit valde, och om man jemför denna Kammares politiska uppfattning med den, som fans hos de gamla på penninggrund valda borgare- och bondestånden, hvilka Andra Kammaren väl skall anses närmast hafva efterträdt, så vill jag fråga, om den verkligen visat sig hafva mera revolutionära tendenser, än de begge stånden. **Må** man t. ex. jemföra våra nuvarande stadsrepresentanter med det fordna borgareståndet. Äro de väl allmänt så liberala friskalare, dessa stadsrepresentanter i Andra Kammaren, nu sedan de valts med lika rösträtt, så att man kan säga, att detta valsätt här visat sig vådligt? Hvad hufvudstaden särskildt beträffar, så bru-

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

kar man ju i andra land derifrån skicka några af de mest liberala personer, ja, vi se nu på hufvudstadsbänken an "arbetare" eller åtminstone arbetareföreningens ordförande och för öfrigt personer af olika samhällsställning och olika politisk uppfattning — men jag tror man gör dem orätt, om man säger att de på det hela taget närma sig liberalismens yttersta gräns.

I det län jag tillhör är en person vald, som man kan säga är en exponent för den personliga rösträtten, en person som mer än någon annan af oss nerikeriksdagsmän är vald af de djupa lederna. Flertalet af de valmän, som tillsatt honom, skulle visserligen icke mot kretsens öfriga valmanscorps hafva räckt till, om de skulle röstat efter debetsedeln, men der var den lika rösträtten — och han blef vald. Det är nemligen Her Grill. Jag har för honom en hög grad respekt och jag tror icke att han går till större ytterligheter än andra i liberala åsikter. Denne man sitter, vill jag minnas, för samma valkrets som en ledamot af bondeståndet, till hvilken jag en gång uttalade min förvåning öfver att ståndet då återigen hade afslagit ett förslag om "bondeståndets förstärkning".

Ja, svarade han, "hade vi antagit detsamma, skulle icke jag, utan den och den — han nämnde en viss länsman inom valkretsen — nästa gång blifvit vald." Det var en man som åtnjöt mycket anseende, och jag fann det icke så märkvärdigt om han hade blifvit vald; men på den tiden hade sannolikt icke den ledamot som nu sitter här blifvit vald, äfven om förstärkningsanslaget gått igenom; — han har blifvit vald genom hufvudtalsomröstning.

Jag tillåter mig således säga, att denna omröstningsmetod icke enligt vår Kammares erfarenhet visat sig så synnerligen vådlig i tillämpningen. Det är äfven att märka, att i främsta ledet bland de tidningar, som yttrat sig i frågan, förekommer en som icke kan anses stå synnerligen mycket till venster och som dessutom, såsom bekant, är en mycket allvarlig tidning. Denna tidning är Vaktaren, och den har flera gånger på det lifligaste uttalat sig till förmån för en billigare beräkning af den kommunala rösträtten i städerna samt förklarar den nu varande anordningen ohållbar på längden.

Jag tillåter mig hemställa hos Herr Talmannen om återremiss på min motion till Lag-Utskottet, hvilket nu lär vara temligen ledigt och således torde vara i tillfälle att egna den närmare uppmärksamhet.

Grefve Sparre: Då den siste talaren nu påyrkat att betänkandet skulle återremitteras med afseende å Utskottets ledighet, så ber jag få säga, att jag icke har anledning tro att betänkandet skulle komma i annan form tillbaka från Utskottet. Jag skall också be att med några få ord — jag lofvar på förhand att icke länge upptaga tiden — få bemöta hvad här blifvit sagdt.

Den förste talaren yttrade, att tillfredsställelsen icke var odelad med det nuvarande valsättet. Jag skall be att få fråga Her-

rarne: när har man någonsin hört talas om att tillfredsställelsen med ett valsätt varit odelad? Eller kan någon föreställa sig, att det icke alltid skall finnas några som tro sig hafva anledning till missnöje, antingen derföre att de sjelfva icke blifvit valde, eller att valet utfallit mot deras önskan, eller att de icke kunna väljas eller derföre att de hafva för litet inflytande på valet. Ått skrifva en vallag, som tillfredsställer alla, tror jag vara omöjligt.

Men då Utskottet sagt, att allmänna meningen här i landet icke är för en per capita-rösträtt, så anser jag att Utskottet kan stå till svars derför. Man må säga hvad man vill om den allmänna meningen, men om ett lagförslag icke bifalles af den korporation, som väl skall anses representera den allmänna meningen, så synes det mig icke tjena mycket till att lägga fram ett sådant förslag, och, med all aktning för den ärade motionären, är jag öfvertygad om att en framställning om en vallag, grundad på att alla menniskor, blott och bart på grund af deras egenskap att vara personer, skulle tilläggas rösträtt, icke för närvarande skulle här i landet kunna vinna bifall. Den skulle det icke derföre, att exemplen från främmande länder i detta hänseende icke visat sig inbjudande eller manat till efterföljd.

Jag ber Herrarne betänka, hvilken påföljd den allmänna rösträtten i Frankrike haft, huru den enligt historiens vittnesbörd först visat sig vara ett lika lydigt redskap i despotismens och enväldets tjänst som sedermera i kommunens. Jag är fullt öfvertygad om att vi i Sverige för närvarande icke vilja göra något sådant experiment. Härtill kommer att, om man grundar rösträtten på denna en människas egenskap af person, finnes icke någon gräns, vid hvilken man kan stanna, utan man måste, såsom Utskottet säger, genomföra den personliga rösträtten till sina yttersta konsekvenser, och då skall hvarenda menniska ega rösträtt. Vill man förekomma detta, finnes icke någon annan utväg än den förhatliga census eller ett streck, som man godtyckligt uppdragar. De, som stå öfver strecket, skola ega rösträtt, men de, som stå under strecket, skola vara i saknad deraf, de äro samhällets Parias. Den metod, som är antagen inom kommunerna, är i det afseende lycklig, att man icke behöfver något streck, derföre att det är skattskyldigheten, som betingar rösträtten. Vill man nu stryka ut denna grund för rösträtt och i stället införa en census, så blir denna census ett föremål för ständigt återkommande anfall. Vill man icke använda census, måste man gifva rösträtt åt alla menniskor, och det vilja Herrarne icke. Det exempel, som anförts, att vi litet hvar äro valda genom omröstning per capita, bevisar ju ingenting, derföre att rösträtten vid dessa val är begränsad af skattskyldigheten.

Hvad nu angår den kommunala rösträtten, så måste jag säga, att, då de kommunala utskylderna äro så känbara, jag för min del icke anser obilligt att den, som kontribuerar i större mån till dessa utskylder, också har mera att säga. Eller finnes det någon, som stöter sig på att i ett bolag den, som har en större andel deri, äfven har en större rösträtt vid de gemensamma öfverlägg-

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

ningarne? Och då sådant icke väcker anstöt i det mindre enskilda bolaget, hvarföre skall man då stöta sig på tillämpningen af denna grundsats inom det större bolaget kommunen?

Jag är öfvertygad om att hvarken städerna eller landet vilja hafva en rösträtt, som är byggd endast och allenast på personlighetsprincipen. Jag befinner mig i den lyckliga ställning att jag kan fritt uttala mina egna åsikter. Jag har icke fått några adresser från Wenersborg eller Åmål om att dessa kommuner önska införandet af den personliga rösträtten. Icke heller vet jag, att någon af dessa kommuner afsändt till motionären någon tacksägelseadress. Jag vågar således uttala min öfvertygelse. Den är grundad på den kännedom, jag vunnit om den allmänna meningen inom de trakter, med hvilka jag har att göra, och på grund af denna kännedom har jag deltagit i Utskottets afstyrkande af rösträttens grundande endast och allenast på personlighetsprincipen. Detta om det af Herr Gumælius i sin motion främst framställda förslag.

Det af Herr Gumælius i andra rummet framställda förslag afser en förening af den personliga och skatterösträtten. Men det förhåller sig så att, om jag en gång erkänt den personliga rösträtten, om jag erkänt, att människan såsom person har rätt att afgöra kommunens angelägenheter, så är allt afseende å skatten orätt, och en sådan kombinerad rösträtt dels på grund af personlighetsprincipen dels på grund af skatterätt är inkonsequent. Har jag en gång bekänt mig till personlighetsprincipen, måste jag följa den, och den allmänna meningen om personligheten såsom grund för rösträtt, hvilka skrankor jag än söker uppställa, tager alltid ut konsekvenserna. Det är ur denna synpunkt som jag anser det vara en lycka för vårt land att vi ega en skatterösträtt. Den förebygger de ständiga strider som angående census förekomma i andra länder.

Jag hemställer om bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Hagerman: Jag vet mycket väl att man talar för döfva öron, det är också blott ett par ord, som jag önskar säga. Jag vill nedlägga en protest mot ett par yttranden af Lag-Utskottet. Det anställer jemförelser mellan ställningar och förhållanden i vårt land och andra länder, och såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen framhåller det de uti andra länder pågående sociala rörelser och strider, hvilka förmenas hafva sin grund uti per capita-rösträtten. Huru härmed än må förhålla sig, vågar jag dock påstå, att våra svenska arbetare i detta fall stå bra mycket framom andra länders arbetande befolkning. Jag vågar bestämdt säga, att den svenska arbetaren icke rufvar på, ännu mindre sträfvar att förverkliga några samhällsomstörtande idéer, han blott begär hvad man kallar medborgerliga rättigheter, och jag tror att denna begäran är temligen berättigad. Man har äfven såsom skäl för afslag anfört, att den, som betalar mera till kommunens kassa, också bör hafva mera att säga rörande dessa angelägenheter. Ja, detta vore riktigt, om icke hvar och en be-

talade efter sin förmåga, om den förmögnare verkligen betalade tio eller hundra gånger större procent af sin förmögenhet än den fattigare. Men då nu hvar och en betalar lika stor del af sin årliga inkomst som den andre (i många fall måste till och med den fattigare betala större procent än den förmögnare) så bör också hvar och en hafva ett ord med i laget, åtminstone något mera än hvad nu är fallet. Jag har aldrig kunnat gå in på en så långt utsträckt rösträtt, som här blifvit i fråga satt, nemligen rösträtt per capita, men jag är öfvertygad om nödvändigheten och rättvisan af att göra någon förändring i det förhållande som nu råder.

De farhågor, som alltid uttalas, att oupplyste arbetare skulle använda sina dem lemnade rättigheter till samhällets fördel, vill jag anse såsom tomma hjernspöken och ingenting annat.

Jag har intet yrkande att göra; jag har blott velat uttala såsom min åsigt, att det icke är förenadt med ringaste fara, om man ger något efter i detta afseende.

Herr Gumælius: Herr Talman! Lag-Utskottets ärade ordförande har i sitt anförande på ett lekande och spirituellt sätt hufvudsakligast yttrat sig om den del af frågan, som jag i mitt förra anförande förbigick, nemligen om den lika rösträtten, om hvilken jag dock förklarar, att jag nu icke vidare håller på denna del af motionen. Då Herrarne nu det oaktadt fått höra ett fördrag i riktning just mot denna del af motionen, ber jag att få göra ett par anmärkningar mot Utskottets motivering i det hänseendet.

Jag ber först och främst att få förena mig med en föregående talare derutinnan, att då hvar och en betalar efter sin förmögenhet, så betala alla i sjelfva verket lika.

Vidare ber jag emot Herr Ordförandens i Lag-Utskottet yttrande, att i ett bolag stöter man sig icke på att rösträtten icke är lika, få erinra derom att det finnes många bolag, der man upp gjort en särskild graderad röstskala.

Då Utskottet på sidan 7 i betänkandet yttrade, att "erfarenheten från de länder, der personlig rösträtt blifvit införd, ingalunda är af den beskaffenhet att derutinnan mana till efterföljd", ber jag att häremot få säga ett par ord om förhållandet i det land, hvarmed man velat mest skrämja oss, nemligen Förenta Staterna. Herrarne hafva förmodligen af tidningarne sett, att derstädes och i synnerhet i New-York bedrifvits kommunala underslef i största omfattning.

Dessa hafva en tid varit så betydliga, att man alldeles oberättigadt ansett hela kommunalförvaltningen i Förenta Staternas städer vara lika rutten, som vissa förvaltningar visat sig vara i det kejsarliga Ryssland, eller som under frihetstiden den svenska Riksdagen och i första rummet den del deraf, som hade sitt säte å riddarhuset.

Jag beivstade förliden sommar öfverläggningen under en ses-

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om ändringar i bestämmelserna angående kommunala rösträtten.
(Forts.)

sion hos stadsfullmäktige i Filadelfia och såg der att det gick helt annorlunda till än hos oss i våra svenska städer.

Här finnes på våra stadsfullmäktiges sammanträden ofta ingen annan närvarande än fullmäktige sjelfve och sekreteraren men ingen enda åhörare, om icke en eller annan tidningsreferent. Der åter fans i hvardera kammaren, — stadsfullmäktige i Filadelfia arbeta nemligen uti 2 afdelningar — om jag icke missminner mig, fyra referentplatser på hvardera sidan om ordföranden, hvilka alla voro upptagna, och dessutom ganska rymliga åhörareplatser, hvilka äfven voro talrikt besatta.

Den fråga, som behandlades vid det tillfälle, jag var närvarande derstädes, var temligen kärf; det gälde att uppgöra ordningsregler för gatutrafiken inom Filadelfia, ett reglemente i många parafer, i någon mån jemförligt med den lag vi häromdagen i Kammaren genomgingo. Det märktes dock en ofantligt stor skilnad derutinnan, att intresset för stadens angelägenheter der visade sig särdeles stort, under det vi under diskussionen af ut-sökningslagen skrämde bort nästan hela läktarens befolkning i vår Riksdags båda afdelningar.

Jag kom sedan in i Filadelfias stadsfullmäktiges första kammare, der just då frågan om hamnafgifternas fastställande var under handläggning, och äfven derstädes var en ganska talrik åhörareskara närvarande. Der är intresset för allmänna, ja äfven för kommunala angelägenheter således helt annorlunda än hos oss i Sverige.

Då jag nu en gång blifvit tvungen att inlåta mig på den personliga rösträtten, och då man här talat om att det skulle vara farligt att gifva de lägre klasserna rösträtt, vill jag fråga, om man tror, att dessa klasser blifva mindre farliga, derigenom att man söker göra dem loja och likgiltiga för de kommunala angelägenheterna. För min del är jag öfvertygad, att den naturliga följdén af ett sådant förfaringssätt är, att man gör dem missnöjda, och om detta kan vara skäl i, vill jag just fråga, helst i en tid då man håller på med en så vigtig ändring som införande af utsträckt värnpligt.

Jag vill berätta ännu ett annat minne från utlandet. Under ett besök, som jag för några år sedan gjorde i Köpenhamn i Folke-tingets samlings-sal, der den "förenade venstern" då icke herskade, utan snarare kunde man säga, en förenad höger, enär det skandinaviska nationalekonomiska mötet då var derstädes samladt, blef jag just vid ingången till salen erbjuden och köpte äfven en tidning, som hette "Socialisten". Detta är det enda nummer af nämnda tidning, som jag någonsin haft i min hand, så jag vet icke bestämdt om den har samma motto alla dagar, men den dagen åtminstone bar den såsom motto just några märkliga ord, som nu återopats af Lag-Utskottet såsom ett skäl för afslag till min motion, och hvilka man alltid hör återopas i dylika fall; men "Socialistens" motto gick ett steg längre, än penningemännens plägar göra. — Mottot var nemligen: "*Inga rättigheter utan skyldigheter, men inga skyldigheter utan rättigheter.*"

Så stod det der tryckt, och som detta påstående icke kan jäfvas vara riktigt och befogadt, ligger i dessa ord en tänkvärd erinran till dem, som alldeles i grund vilja söka hålla tillbaka det personliga inflytandet vid rösträttens utöfvande.

Emellertid får jag upprepa, att det alldeles icke varit min mening att yttra mig om den 6:te punkten af betänkandet, ehuru jag funnit mig föranledd dertill af Herr Ordförandens i Lag-Utskottet emot min motion i denna del rigtade anmärkingar, men då jag hört att Herr Talmannen ämnar framställa proposition å den 6:te och den 7:de punkten särskildt, ber jag att få derhän förtydliga mitt yrkande om återremiss å Utskottets hemställan, att detta yrkande endast afser 7:de punkten af betänkandet.

Om ändringar i bestämmelserna ang. den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Herr Axell: Den ädle grefven, som nyss hade ordet, hade tydligen missuppfattat min mening och de upplysningar, jag hade lemnat. För den händelse att någon annan af Kammarens ledamöter skulle hafva samma uppfattning, hvarigenom värdet af mitt uttalande förringas, har jag begärt ordet för att påminna derom, att vid ett rösträttsmöte i Sundsvall har man, såsom jag äfven förr meddelade, uttalat den önskan, att jag skulle verka för antagande af det första alternativet i motionen, men icke af det andra. I det yttrande jag nyss i ämnet afgaf tog jag mig emellertid friheten att förorda det andra alternativet, för så vidt deri innefattades en begränsning af röstmaximum, men icke det första, och kan jag således icke anse mig träffad af förebräelsen att hafva varit eller visat mig "bunden".

Herr Grill: Jag har af min gode vän från Örebro blifvit framställd såsom ett exempel på en, om också icke konservativ, så åtminstone icke alltför liberal representant, som blifvit vald af de djupa lederna. Detta är sant och jag räknar det för en heder. Men jag vill säga, att jag icke har blifvit vald derföre att jag är konservativ eller derföre att jag är liberal, utan derföre att mina valmän till följd af en lång erfarenhet varit öfvertygade om, att jag velat det rätta och det goda, och denna kompliment hade den ärade representanten kunnat gifva lika väl till min kamrat till höger som till hvilken annan ledamot som helst i Kammaren.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Beträffande punkten 6 var endast yrkadt bifall; och blef Utskottets i denna punkt gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

Hvad åter vidkommer punkten 7, hade yrkanden blifvit framställda dels på bifall till hvad Utskottet i samma punkt föreslagit och dels på återremiss deraf. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig hafva funnit ja vara öfvervägande för den förra meningen; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan jemväl i nu i fråga varande punkt.

§ 7.

Efter föredragning dernäst af Särskilda Utskottets för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till utsokningslag och i sammanhang dermed erforderliga författningar utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 3), i anledning af väckt motion om ändring i eller tillägg till 2 kap. 13 § Strafflagen, biföll Kamraren Utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarna Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpliktslag m. m. memorial N:o 2 (i samlingen N:o 4), i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 1.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående pensionering af arméns befäl och underbefäl;

N:o 66, i anledning af väckt fråga om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m.;

N:o 67, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en anslagsfråga under riksstatsens nionde hufvudtitel;

N:o 68, angående innehållet af en punkt i Riksdagens underdåniga skrivelse om femte hufvudtiteln; och

N:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående utbyte af jord för utvidgning af mötesplatsen Malmen i Östergötlands län; samt

Första Kamrarnes protokollsutdrag N:o 153, med delgifning af Kamrarnes beslut i anledning af dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5, angående Herr O. E. L. Dahms motion N:o 1 om fridlysning under hela året af nyttig småfögel.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr S. Wieselgren, som lider af akut lungkatarrh (Bronchitis acuta), är urståndsatt att under de närmaste dagarne deltaga i Kammarens förhandlingar intygas härmed.

R. Bruzelius.

Medicine Professor.

Stockholm den 2 Maj 1877.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med den 5 i denna månad beviljades Herr *C. G. Lindmark*.

En af Herr *Anders August Andersson* ingifven ansökan om 8 dagars ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från och med den 8 innevarande Maj, blef på begäran bordlagd.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.

Fredagen den 4 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos och bordlades å nyo Stats-Utskottets utlåtanden N:is 65 och 66.

§ 2.

Efter föredragning af Stats-Utskottets memorial N:o 67, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en anslagsfråga under riksstatens nionde hufvudtitel, blef den föreslagna voteringspropositionen af Kamraren godkänd.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets memorial N:o 68 och utlåtande N:o 69; samt Första Kammarens protokollsutdrag N:o 153.

§ 4.

Sedan dernäst föredragning skett af Herr *Anders August Anderssons* på Kammarens bord hvilande ansökan om ledighet från riksdagsgörömlen under 8 dagar från och med den 8 innevarande månad, anhöll Herr And. August Andersson att få återtaga denna ansökan; i anledning hvaraf samma ansökan, på derom af Herr Talmannen gifven proposition, förklarades hafva förfallit.

§ 5.

Ordet begärdes af

Herr Key, som yttrade: Jag tager mig friheten anhålla, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 65 angående pensionering till arméns befäl och underbefäl måtte få sättas främst på föredragningslistan för morgondagens sammanträde. Dermed skulle en tidsbesparing möjligen kunna vinnas, i händelse Kamrarne komma att stanna i olika beslut och en återremiss blifva följden af öfverläggningen i frågan.

Det förslag, Herr Key sålunda framställt, blef af Kammarne bifallet.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets memorial:

N:o 70, med förslag till voteringspropositioner rörande tvenne anslagsfrågor under riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 71, med förslag till voteringsproposition i följd af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Stats-Utskottets utlåtande N:o 58;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 33, i anledning af väckt motion derom, att telegram under vissa vilkor måtte tillerkännas laga vitsord;

N:o 34, i anledning af väckt motion om bestämmande af reseersättning åt deputerade till markegångstaxors upprättande; och

N:o 35, i anledning af väckt motion om antagande af en för-

ordning rörande förmånsrätt i jernväg, kanal eller annan dermed jämförlig inrättning;

Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 5), i anledning af vissa delar af Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 1; samt

Särskilda Utskottets för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till utsökningslag och i sammanhang dermed erforderliga författningar memorial N:o 3 (i samlingen N:o 6), i anledning af återremiss å vissa delar af första punkten i Utskottets utlåtande N:o 1.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 7.

Herr *Johan Erik Johansson* erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under 2 dagar från och med den 6 i denna månad för fullgörande af ett honom lemnadt offentligt uppdrag.

Likaledes beviljades Herr *Anders August Andersson*, på hans derom af Herr Talmannen nu anmälda begäran, 4 dagars ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från och med den 8 innevarande Maj.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.
